

Opinnäytetyö (YAMK) Kulttuuriala

Taiteen uudet kontekstit

2025

Milla Neuvonen

Silkkaa roskaa!

– upcycling kuvataiteen kontekstissa
Roskاپressa-teoksen kautta tarkasteltuna

Opinnäytetyö (YAMK) | Tiivistelmä

Turun ammattikorkeakoulu

Taiteen uudet kontekstit

2025 | 46 sivua, 3 liitesivua

Milla Neuvonen

Silkkaa roskaa!

- upcycling kuvataiteen kontekstissa Roskapressa-teoksen kautta tarkasteltuna

Tämä opinnäytetyö tarkastelee upcyclingin määritelmää kuvataiteessa ja sen soveltamista taiteelliseen työhön. Upcycling on prosessi, jonka kautta käyttökelvottomaksi mielletty materiaali saa lisäarvoa. Lisäksi tutkittiin käsitteen terminologista haastavuutta ja kulttuurisia ulottuvuuksia erityisesti suomen kielen näkökulmasta, jossa sille ei ole vakiintunutta vastinetta.

Tutkimus toteutettiin taiteellisen tutkimuksen keinoin yhdistäen practice-led- ja practise-based-lähestymistapoja sekä uusmaterialismia ja autoetnografiaa. Empiirisessä osuudessa analysoitiin Roskapressa-teosta, joka ilmentää upcyclingin eri ulottuvuuksia. Taiteellisen työskentelyn kautta tarkasteltiin materiaalien toimijuutta ja niiden muuntumista osana taiteellista transformaatiota.

Tulokset osoittivat, että upcycling kuvataiteessa ei rajaudu pelkkään materiaalin uusiokäyttöön, vaan se on merkityksenannon prosessi, jossa keskeistä on materiaalin arvon kohotus. Upcycling on sekä ekologinen että konseptuaalinen valinta, joka muokkaa taiteellisia työskentelyprosesseja ja teosten merkityksiä. Opinnäytetyö avaa keskustelua upcyclingin asemasta taiteessa ja sen akateemisesta tarkastelusta.

Asiasanat:

Upcycling, uusiojalostus, materiaalien uusiokäyttö taiteessa, roskataide, kiertotalous

Master's Thesis | Abstract

Turku University of Applied Sciences

Contemporary Contexts of Art

2025 | 46 pages, 3 attachment pages

Milla Neuvonen

Trashific!

- Upcycling in the Context of Visual Arts Through the Work Roskapressa

This thesis examines the definition of upcycling in visual arts and its application to artistic work. Upcycling is a process through which material perceived as unusable gains added value. Additionally, the study explores the terminological challenges and cultural dimensions of the concept, particularly from the perspective of the Finnish language, where no established equivalent exists.

The research was conducted using artistic research methods, combining practice-led and practice-based approaches along with new materialism and autoethnography. The empirical section analyzes Roskapressa, a work that embodies various dimensions of upcycling. Through artistic practice, the study investigates the agency of materials and their transformation as part of artistic creation.

The results indicate that upcycling in visual arts is not merely about material reuse but rather a process of meaning-making, where the enhancement of material value is central. Upcycling is both an ecological and conceptual choice that shapes artistic working processes and the meanings of artworks. This thesis contributes to the discussion on the role of upcycling in art and its academic examination.

Keywords:

Upcycling, circular economy, reuse of materials in art, trash art, material agency, artistic transformation

Sisältö

Roskapressa	5
1 Johdanto	6
2 Upcycling tutkimuksen kohteena	11
3 Roskapressa – Upcycling taiteellisessa prosessissa	16
3.1 Kestävä taideprosessi	18
3.2 Arvon muutos	22
3.3 Materiaalinen toimijuus	23
3.4 Tekoälyn rooli	27
3.5 Terminologinen haaste ja kulttuuriset ulottuvuudet	29
3.6 Terminologinen tulkinta kuvataiteen kontekstissa	33
4 Lopuksi	35
Lähteet	40

Liitteet

Liite 1. Roskapressa-tiedote

Liite 2. Kestävä kulutus - miljardien mahdollisuus -keskustelutiedote

Kuva 1. Roskappressa-teos, tiukka rajaus.

Kuva: Milla Neuvonen.

1 Johdanto

”Maailma hukkuu roskaan, eikä roska lopu koskaan” – rallattelin roskia lajitellessani teosmateriaaleiksi. Luulin että se on joku biisi, mutta ilmeisesti ei ole. Vahvimmaksi lähteeksi löytyi Baddingin laulama kertosaie: "Sillä maailma hukkuu paskaan, me vain luemme lehtiä. Pitäis kohta laulaa rastaan, jos se meinaa ehtiä"*.

Olivatko aivoni muka kaunistelleet lauseen suuhuni, joka päästelee kiro sanoja enemmän kuin sensuuritorvi ikinä ehtisi tuuttailla suorassa lähetyksessä? Oli miten oli, pääsin biisiin lähteille ja olin järkyttynyt, hetken päästä toisaalta myös varovaisen toiveikas. Biisi on levytetty jo 1970 ja tässä samassa sontakasassa, samoin miettein tarvon nyt.

– Ote päiväkirjasta 8.1.2024

*(Hymyile Miss Universum, säv. Numminen, M.A, san. Laine, J. 1970, esittänyt Rauli "Badding" Somerjoki, Love Records)

Edellä oleva katkelma on ote päiväkirjastani, joka on olennainen osa tätä opinnäytetyötä ja taiteellista tutkimustani upcyclingin parissa.

Päiväkirjamerkinnot toimivat tutkimusmateriaalina, jonka kautta tarkastelen omaa suhdettani roskaan, kierrätykselliseen taiteeseen ja upcyclingiin. Olen työskennellyt taiteilijana hylättyjen ja arvottomiksi koettujen uusiomateriaalien parissa yli kahden vuosikymmenen ajan, mikä on kartuttanut sellaista syvällistä tunnetietoa, joka antaa minulle laajan perspektiivin tutkimaani upcycling-käsitteeseen.

Opinnäytetyössäni yhdistän autoetnografisen otteen ja taiteellisen tutkimuksen (ks. Gröndahl 2023). Tarkastelen tätä lähestymistapaa erityisesti luvussa kolme, jossa käsittelen opinnäytteeni konkreettista taiteellista osuutta – roskataideteos Roskapressaa. Kerron teoksen syntyprosessista, työskentelyvaiheista ja analysoin valmista lopputulosta. Koska Roskapressa on yhteistaideteos, käytän osana taiteellisen tutkimuksen prosessia myös taiteilijaparini kanssa tekemiämme muistiinpanoja, yhdessä käytyjä keskusteluja ja jaettuja kokemuksia. Pohdimme suhdettamme roskamateriaaleihin, minkälaisia tunteita ja merkityksiä ne herättävät sekä aiempien kokemusten ja materiaallisen intuition vaikutusta taiteelliseen prosessiin upcyclingin näkökulmasta. Tuon esiin

näitä dokumentointeja opinnäytetyössäni *BCEnsemble roskan äärellä – upcycling-prosessin reflektioita* -katkelmina sekä valokuvin. Ne havainnollistavat teoksen kehitystä, sen herättämiä ajatuksia sekä upcyclingin merkitystä yhteistyössämme erityisesti taiteen ja kiertotalouden risteyskohdassa.

Roskapressa on rakennettu hylätyistä tekstiileistä, joilla ei ole enää käyttöarvoa tai teollista jatkojalostusmahdollisuutta. Teoksen materiaali kytkeytyy suoraan yhteiskunnalliseen ongelmaan, jossa kasvavat jätemäärät ovat seurausta kulutuskulttuurista. Resurssien käyttö on pitkään ollut lineaarista: materiaaleja tuotetaan, kulutetaan ja hävitetään ilman tehokasta kierrätystä. Perinteinen kierrätys on kuitenkin viimeinen keino kiertotaloudessa, koska siinä menetetään materiaalin energiaa ja arvoa (Ellen MacArthur Foundation n.d.). Kiertotalous haastaa lineaarisen talousmallin ja perinteisen kierrätyksen tarjoamalla keinoja materiaalien uusiokäyttöön ja arvon säilyttämiseen.

Kiertotalousvaatteet kiristyvät ja ovat enemmän kuin ajankohtaisia, mutta koska ympäristöystävälliset käytännöt ja liiketoimintamallit ovat vuosia rakentuneet pienten hajallaan olevien idealistien ja pientoimijoiden varaan, on kiertotalousterminologiakin tarkentumatonta ja siksi vaikeasti puettavissa eri instanssien väliseen ymmärrettävään dialogiin. Termien vakiintumisen puute vaivaa luonnonvarojen kulutuksen ja jätteen synnyn minimoimiseen tähtääviä toimia globaalisti; eri mailla voi olla samankaltaiset kiertotalouspolitiikat, mutta esimerkiksi erilaiset normatiiviset instituutiot (Rovanto 2022, 12). Ne vaikuttavat myös termeihin ja eritoten niiden nyansseihin. Tieteen Termipankin (2020) selite kiertotaloudelle vahvistaa asian: ”Kiertotaloudelle ei ole olemassa yhtä vakiintunutta määritelmää”.

Yksi häilyvä kiertotalouteen liittyvä käsite on upcycling, jossa jäte ja kierrätysmateriaalit jalostetaan alkuperäistä arvokkaammiksi. Sen esitti tiettävästi ensimmäisenä saksalainen insinööri Reiner Pilz jo vuonna 1994 (Kay 1994, 14). Käsite popularisoitui *Cradle To Cradle – Remaking The Way We Make Things* -kirjan (McDonough & Braungart 2002) myötä, ja se alkoikin näkyä enemmän 2000-luvun alussa akateemisen yhteisön piirissä. 2010-luvulta käsite yleistyi muoti- ja design-alalla. 2020-luvun alussa upcycling-sana alkoi

näkyä sosiaalisessa mediassa eritoten COVID-19-pandemian aikana kotona tehtyjen käsityöprojektien yhteydessä. Tässä kappaleessa esittämäni historiallisen taustan koostamisessa hyödynsin tekoälytyökalua (ChatGPT Scholar 2025), jonka laatima luettelo vahvisti lukemassani ja havainnoissani esiintyneitä kehityskulkuja. Tarkensin työkalun laatimaa koostetta ja otan täyden vastuun sisällöstä. Tekoäly ei toiminut ensisijaisena tiedon lähteenä, vaan välineenä, joka auttoi jäsentämään ja vertailemaan aiemmin löydettyjä tietoja. Analyysin tein itse, mutta tekoäly toimi työkaluna lähteiden vertailussa.

Upcycling ei siis ole ilmaisuna uusi, mutta tarkentumaton. Esimerkiksi Lindebergin (2020, 17) mukaan upcycling-käsite esiintyy melko usein erilaisissa hauissa, mutta sen tarkempi määrittely tai viittaukset alkuperäisiin lähteisiin jäävät usein puuttumaan. Vaikuttaa siltä, että ilmaisulle oletetaan olevan jo vakiintunut merkitys. Suomessa lisähaasteena on se, ettei käsitteelle ole suomenkielistä vastinetta. Opinnäytetyöni pyrkii paikkaamaan upcyclingin vakiintumattomuuden aukkoa erityisesti kuvataiteen kontekstissa analysoimalla käsitettä kierrätysmateriaalin työstämisen kautta.

Ekologiset haasteet ja materiaalien käytön uudelleenmäärittely ovat saavuttaneet kriittisen vaiheen. Kiertotalous ja taiteellinen työskentely kytkeytyvät toisiinsa uudella tavalla: kierrätysmateriaalien käyttö ei ole vain ekologinen valinta tai kannanotto, vaan se voi muodostua uudeksi normiksi. Tulevaisuudessa taidemateriaalien valintaan voivat vaikuttaa myös taloudelliset tekijät tai jopa sääntely, sillä muun muassa Euroopan Unionin vihreän kehityksen ohjelmat, Yhdistyneiden kansakuntien Agenda 2030 ja kansalliset kiertotaloustavoitteet asettavat uusia vaatimuksia eri aloille (Euroopan komissio n.d., United Nations n.d.). Kaikilla, erityisesti eri materiaaleja hyödyntävillä aloilla on tehtävä enemmän ja paremmin vähemmällä.

Kuvataiteen kentällä Suomessa tehdään paljon toimenpiteitä kestävyyssiirtymän eteen, esimerkiksi Kestävän kuvataiteen vertaisverkosto ylläpitää Vihreä Taide -verkkosivustoa (Vihreä Taide n.d.). Sivustolta löytyy muun muassa laskuri, jolla pystyy selvittämään taideteoksen materiaali- ja

hiilijalanjäljen. Laskurin avulla voi myös vertailla erilaisia taideteoksen tuotantoprosessiin liittyvien valintojen vaikutuksia ("Vihreä Taide - laskuri" n.d.).

Vihreä ja kestävä siirtymä koskettaa siis taideyhteisöäkin, ja koska olen kuvataiteilijana profiloitunut kierrätyksellisestä näkökulmasta roskataiteilijaksi, minulta kysytään usein, mitä upcycling on. Sen selkeyttämistä kaivataan muun muassa opetuksen ja taidetyöpajatoiminnan yhteyteen. Määrittelyn lisäksi myös suomenkielinen käänös olisi hyödyllistä saada käyttöön. Kentällä on siis tarve upcyclingin määrittelemiseksi, ja siksi teen opinnäytetyöni aiheesta.

Toteutan opinnäytetyön taiteellisen työskentelyn ja sen aikana syntyneen Roskapressa-teoksen tarkastellen sitä, miten roskamateriaali ja upcyclingin toteuttamistarve vaikuttavat taiteelliseen prosessiini. Oleellista on, miten materiaali itsessään ohjaa taiteellisia valintoja.

Tarkastelen upcyclingin taiteellista potentiaalia kuvataiteen kontekstissa. Työni perustuu taiteelliseen tutkimukseen, jossa yhdistyvät practice-led- ja practice-based-lähestymistavat (ks. Candy & Edmonds 2018). Practice-led-lähestymistavan mukaisesti lähtökohtana on taiteellinen prosessi ja sen kautta syntyvä uusi tieto upcyclingin merkityksestä kuvataiteessa. Tämä tarkoittaa, että tutkimuskysymykseni ja vastaukset niihin nousevat taiteellisesta työskentelystäni ja sen havainnoinnista, eivät pelkästään teoreettisesta viitekehyksestä. Samalla practice-based-näkökulma konkretisoituu Roskapressa-teoksessa, joka ei ole vain tutkimuksen kohde, vaan myös sen keskeinen tulos. Teos toimii dokumentaationa taiteellisesta prosessista ja sen kautta reflektoin upcyclingin vaikutuksia taiteelliseen ilmaisuun. Käytän myös kollaboratiivista autoetnografiaa (ks. Allen-Collinson 2013, 291) analysoidakseni omaa taiteellista prosessiani ja yhteistyötäni taiteilijaparini kanssa.

Otaksun, että upcycling ei toteudu vain yksittäisiä jäte-esineitä käyttämällä ilman syvällistä taiteellista ja materiaalilähtöistä ajattelua. Materiaalin alkuperä, rakenne ja historia voivat vaikuttaa taiteilijan luoviin ratkaisuihin ja muokata taiteellista ilmaisua ilman upcyclingiäkin, mutta väitän, että upcycling ei ole pelkästään kierrätysmateriaalin käyttöä, vaan se vaatii taiteellisen prosessin,

jossa materiaalin arvo muuntuu ja määrittyy uudelleen. Tämä eroaa perinteisestä kierrätystaiteesta, jossa kierrätysmateriaali voi toimia lähinnä ekologisena tai esteettisenä valintana ilman varsinaista upcycling-prosessia. Tutkin, miten upcycling toteutuu kokonaisvaltaisesti taiteellisessa työskentelyssä ja millaisen prosessin kautta materiaalin arvo ei ainoastaan säily vaan nousee, vaikuttaen koko teoksen elinkaareen ja rikastuttaen ilmaisua. Näiden hypoteesien testaaminen auttaa määrittämään, miten upcycling ymmärretään kuvataiteessa.

Lisäksi pohdin, tarvitaanko upcyclingille täsmällinen suomenkielinen vastine ja mitä vaikutuksia käsitteen määrittelyllä voisi olla taiteelliselle käytännölle. Upcyclingin suomentamisen yrittäminen liittyy olennaisesti siihen, miten määrittelen upcyclingin kuvataiteessa. Kyseessä ei sinällään ole terminologinen selvitys, vaan pohdinta siitä, miten ilmiö ymmärretään. Jos suomen kielessä ei ole selkeää termiä, se voi heijastaa myös käsitteen jäsentymättömyyttä taiteellisessa kontekstissa. Tämä liittyy suoraan opinnäytetyöni kontribuutioon: autan selkeyttämään, mitä upcycling tarkoittaa kuvataiteessa.

Tutkimuskysymykseni ovat:

Miten upcycling toteutuu taiteellisessa prosessissa?

Miten materiaali vaikuttaa taiteelliseen työskentelyyn upcycling-prosessissa?

Löytyykö upcyclingille suomenkielinen vastine?

Seuraavassa luvussa esittelen käyttämiäni menetelmiä ja teoreettista viitekehystä määrittellessäni upcyclingia. Roskapressa-luvussa analysoin upcyclingia taiteellisen prosessin ja sen aikana valmistuneen teoksen kautta. Päätän opinnäytetyöni tarkastelemalla löydöksiäni ja arvioiden niitä, etsien vastauksen erityisesti itselleni siihen, onko taiteeni todella upcyclingia. Siten selkeytän omia käytäntöjäni ja ilmaisuni periaatteita. Päätelmäni voi vaikuttaa laajemmin myös siihen, miten upcycling ymmärretään ja miten sitä kenties sovelletaan tulevaisuuden taidepraktiikoissa.

2 Upcycling tutkimuksen kohteena

Varhaisin omakohtainen muistoni roskan ja taiteen liitosta liittyy kuvataideleiriin kahdeksankymmentäluvulla, jolloin taiteilijaopettajamme laittoi päähänsä leirin keittiöstä löytyneen sipuliverkkopussin ja sanoi sen olevan oikein kätevä hiusverkko. Me leiriläiset opettelimme sekoittamaan mustaa perusvesivärinappipaletin sinisistä, punaisista ja keltaisista. Hahmottelin koivunrunkoja ulkona tuulella, ja pitkät hiukset kutittivat kasvoja, toinen käsi piti kiinni paperista ja toinen siveltimestä, olin kateellinen sipulipussihiusverkosta. Sipulipussin ottaminen uuteen käyttöön roskiin päättymisen sijasta ja vieläpä leiriolosuhteissa miltei ylelliseksi asusteeksi oli todellista upcylausta, vaikka tuolloin en tiennyt termistä mitään. Tuo sipulipussi jätti ilmiselvästi syvän muistojäljen, ja olenkin hyödyntänyt he-vi-verkkopusseja tuotannossani paljon. Se pussi saattoi olla sysäys koko roskataiteilijuudelleni. – Ote päiväkirjasta 19.2.2024

Roskataiteilijana työskentelyni perustuu kierrätysmateriaalien käyttöön ja niiden visuaaliseen uudelleentulkintaan. En näe roskaa arvottomana jätteenä, vaan materiaalina, jonka historia, käyttöjäljet ja ominaisuudet muodostavat lähtökohdan taiteelliselle työskentelylle. Määrittelen roskaksi materiaalin, joka ei enää täytä alkuperäistä käyttötarkoitustaan, ja siinä piilee minulle yksi keskeinen lähtökohta upcyclingin määrittelyyn.

Myös taiteen kentällä on tapahtunut selkeä muutos, jossa yhä useammat taiteilijat hyödyntävät kestävän kehityksen käytäntöjä ja käyttävät jätettä luovan ilmaisun välineenä. Upcyclattu taide ei ainoastaan muunna hylättyjä materiaaleja uusiksi teoksiksi, vaan tuo esiin niiden kauneuden ja merkityksen uudella tavalla. Kuten Abati, Vikiru ja Majale (2024, 86) huomauttavat, upcyclatut taideteokset heijastavat taiteilijan kykyä nähdä arvo epätavanomaisissa materiaaleissa ja luoda niistä entistä arvokkaampia ja visuaalisesti kiinnostavampia kokonaisuuksia. Tämä näkökulma liittyy olennaisesti kysymykseen materiaalien arvosta ja hyödyntämisestä: jos ylijäämää kertyy ongelmaksi eikä se liiku esimerkiksi kierrätyskeskuksesta, sen uusiokäyttö voi olla resurssiviisasta, mutta onko se upcyclingiä? Ehkä siinä

tapauksessa, jos materiaali muuten päätyisi täysin hyödyntämättömäksi jätteeksi.

En lähde tarkastelemaan kaikkia taidemuotoja, jotka ovat joko ylä-, vieri- tai alakäsitteitä kierrätystaiteelle, sillä se vaatisi jo oman tutkimuksensa. Käytettyjen ja kierrätettyjen esineiden ja materiaalien käyttö taiteessa ei ole uusi asia, mutta terminologia kehittyy jatkuvasti heijastaen kestävän kehityksen ja ympäristötietoisuuden kasvavaa merkitystä myös taiteen kentällä. Siksi tämä opinnäytetyö keskittyy tarkastelemaan sitä, miten upcyclingin merkitys voidaan ymmärtää ja määritellä kuvataiteessa, ja erityisesti sitä, miten roskamateriaali upcyclautuu taiteessa ja miten tämä prosessi vaikuttaa taiteelliseen työskentelyyn.

Mielestäni pelkkä käytetyn esineen tai asian hyödyntäminen taiteessa ei tee siitä upcyclingia, vaikka Foster (2024, 312) sanookin upcyclingiksi riittävän arkipäiväisen esineen kehystämisen, esimerkkinä Duchampin ikoninen readymade-taideteos Fountain vuodelta 1917. Voi toki ajatella, että taide itsessään nostaa esineen kuin esineen arvoa, ja kun esinettä käytetään taiteen kontekstissa, se olisi upcyclingia. Kiertotalouden näkökulmasta näin ei kuitenkaan ole, sillä upcycling on kierrätyksen muoto. Siten readymade-taide ei voi automaattisesti olla upcyclingia, jossa kyse on hyödyttömän materiaalin muuntamisesta ja arvon nostamisesta. Esimerkiksi jos Duchampin Fountainissa käyttämä pisuaari toimisi vielä pisuaarina, ei sen arvo nousisi upcyclingin kautta, ainoastaan kenties taiteen konseptuaalisen automaation kautta.

Heidarin (2024, 165) mukaan upcycling yhdistää kierrätyksen ja jalostamisen, jolloin jätettä ei vain uudelleen hyödynnetä, vaan sen arvo kasvaa luovan toiminnan kautta. Taiteellisen luomisen kautta roskamateriaali voi saavuttaa dynaamisen ja monipuolisen ilmaisumuotoon, joka ylittää perinteiset taiteenalat ja korostaa vastuullista resurssien käyttöä. Tässä kontekstissa romutaide (junk art) haastaa vallitsevat kauneus- ja arvokäsitykset kutsuen katsojia pohtimaan hylättyjen esineiden piilevää potentiaalia (Heidari 2024, 165).

Haralambous (2024, 2) kategorisoi upcyclingin materiaalien jalostusarvoon liittyväksi periaatteeksi, ei itsenäiseksi taidesuuntauksi. Heidari (2024, 165) jakaa upcyclingin toiseksi kierrätyksen pääluokaksi, joista toinen on downcycling. Downcyclingissä materiaalin hävittäminen estetään, mutta sen laatu heikkenee. Upcycling puolestaan lisää jätteen arvoa luovan prosessin kautta, jolloin siitä syntyy jotain alkuperäistä merkityksellisempää. Tässä mielessä upcycling ei ole vain jätteiden uudelleenkäyttöä, vaan aktiivinen prosessi, joka muuntaa materiaalin uuteen, arvokkaampaan muotoon. Näkemykseni upcyclauksesta roskataiteessa liittyy tähän ajatukseen: en vain kierrätä materiaaleja, vaan muunnan ne taiteellisessa prosessissa joksikin muuksi ja merkityksellisemmäksi. Readymade-taiteessa esine säilyttää alkuperäisen muotonsa ja sen merkitys muuttuu vain kontekstin kautta, kuten Marcel Duchampin Fountain osoittaa. Upcyclingissa materiaali kuitenkin muuntuu fyysisesti ja konseptuaalisesti, jolloin sen alkuperäinen käyttötarkoitus katoaa ja se muuttuu uudeksi taiteelliseksi elementiksi (Heidari 2024, 165). Caldera kirjoittajakumppaneineen (2022, 1) sanoo upcyclingin tarkoittavan käytännössä sitä, että jätettä hyödynnetään uudelleen, korjataan, muokataan, päivitetään ja parannetaan sen sijaan, että se päätyisi tavanomaiseen päätepisteeseen eli poishävittämiseen.

Lähdeaineistoa peilaten tarkastelen, miten upcyclingin periaatteet toteutuvat omassa praktiikassani. Keskityn hylkytekstiileistä valmistettuun Roskapressateokseen, sen syntyprosessiin ja materiaaliseen transformaatioon.

Opinnäytetyöni sijoittuu taiteellisen tutkimuksen kentälle, jossa taide ei ole vain tutkimuksen kohde, vaan myös menetelmä ja tiedonmuodostuksen väline.

Lähestymistapani on käytäntölähtöinen practice-led-tutkimus (Smith & Dean 2009, 259), koska se mahdollistaa upcyclingin tarkastelun suoraan taiteellisen työskentelyn kautta ja auttaa ymmärtämään myös sen, miten kierrätysmateriaalit vaikuttavat luovaan päätöksentekoon ja ilmaisun muotoihin.

Opinnäytetyöni liittyy siten uusmaterialistiseen ajatteluunkin, jossa materiaali ei ole passiivinen objekti, vaan aktiivinen toimija luovassa prosessissa. Coole ja Frost (2010, 20) esittävät, että materiaali ei ole pelkkää "ainetta", vaan siinä on

ylimäärä, voima, vitaliteetti ja suhdeverkosto, jotka tekevät siitä aktiivisen, itseorganisoituvan ja luovan. Tämä tarkoittaa, että tekijyys ei ole vain ihmisen hallussa, vaan se on jaettu ilmiö, joka syntyy materiaalin ja ihmisen vuorovaikutuksessa. Kuvataiteen kontekstissa tämä voidaan tulkita niin, että taiteilija ei ole yksin teoksen "luoja", vaan materiaali ja sen ominaisuudet vaikuttavat prosessiin itsenäisesti. Esimerkiksi uudelleen käytetty materiaali voi muokata teoksen merkitystä ja muotoa riippuen sen historiasta, kulumista ja muovautuvuudesta. Jokaisella roskalla on oma tarinansa – ne ovat olleet osa jotakin ennen kuin ne on hylätty, ja ne kantavat mukanaan muistoja, merkityksiä ja käyttöjälkiä, jotka vaikuttavat taiteelliseen lopputulokseen.

Hyödynnän myös practice-based-menetelmää (ks. Candy & Edmonds 2018, 63), jossa taiteellisen työskentelyn aikana syntynyt Roskapressa-teos toimii opinnäytetyön keskeisenä lopputuloksena ja esimerkkinä. Analysoin millaisia upcyclingin periaatteita Roskapressa-teos ja sen syntyprosessi ilmentävät.

Taiteellisen prosessini dokumentaatioon sovellan autoetnografista lähestymistapaa, joka mahdollistaa oman työskentelyni reflektoinnin päiväkirjamerkintöjeni havainnoinnin kautta. Kosonen (2022, 55) sanoo oivaltavasti autoetnografian olevan kuin täsmäisku, joka voi paljastaa sellaisia yksityiskohtia, jotka muilla menetelmillä voisivat jäädä huomaamatta. Koska Roskapressa on yhteistyössä toteutettu taideteos, hyödynnän tutkimuksessani myös kollaboratiivista autoetnografiaa (ks. Chang 2013, 111–112), joka mahdollistaa subjektiivisen kokemuksen analysoinnin. Yhteistyössä tehdyt havainnot ja dokumentaatio syventävät ymmärrystäni upcyclingin vaikutuksista yhteisteoksen syntyprosessiin sekä tukevat päiväkirjamerkintöjeni pohjalta tekemiäni henkilökohtaisia huomioita. Visuaalisena dokumentaationa toimivat valokuvat teoksen syntyvaiheista ja valmiista teoksesta. Tarkastelen Roskapressa-teosta upcyclingin näkökulmasta, ja analysoin valmiin teoksen materiaalisia, esteettisiä ja konseptuaalisia ratkaisuja.

Päädyin tutkimusstrategiaani, koska taiteellinen tutkimus mahdollistaa upcyclingin kokemuksellisen tarkastelun ja laadullinen lähestymistapa sopii tutkimusasetelmaani, sillä analysoin yksittäistä taiteellista prosessia ja sen

vaikutuksia (ks. Gröndahl 2023). Erityisen tärkeäksi itselleni koen sen, että taiteellinen työskentely itsessään tuottaa tutkimuksellista tietoa.

Roskataiteilijana omaan voimakkaan käsityöläisyysidentiteetin, ja käsillä tekemiseni on aina ollut tutkimusta, tieto kasvaa käytännön kautta kuten Ingoldkin (2013, 6) on todennut teoksessaan *Making: anthropology, archaeology, art and architecture*. Samaistun Ingoldin (2013, 1) ajatukseen siitä, että asioiden tekeminen merkitsee käytännössä kasvuprosessia.

Taiteellinen tutkimusmenetelmä upcyclingin tarkasteluun vahvistui, kun löysin Calderan ja hänen kollegoidensa esittämän yleistetyn määritelmän käsitteelle. Heidän mukaansa upcycling on prosessi, jossa jäte muunnetaan lisäarvoa tuottavaksi tuotteeksi ainutlaatuisten ja luovien käsityömenetelmien avulla (Caldera et al. 2022, 5). Sung, Cooper ja Kettley (2019, 2) sanovat upcycling-taitojen ja -tekniikoiden kirjon olevan laaja. Heidän mukaansa osa upcycling-prosesseista hyödyntää korkeaa teknologiaa, kuten kehittyneitä kierrätys- ja uudelleenvalmistusmenetelmiä, kun taas toiset menetelmät ovat yksinkertaisia ja vaativat vain vähäisiä resursseja. Tästä lähtökohdasta upcycling on sovellettavissa kuvataiteen kontekstiinkin, vaikka tekijöiden tekniikat, materiaalit ja toimintatavat eroavaisitkin toisistaan.

3 Roskapressa – Upcycling taiteellisessa prosessissa

Miellän kierrätystaiteilija-sanana samaan kastiin kuin "voileipäartistit", erään pikaruokaravintolaketjun tapaan nimetä työntekijänsä. Onko kierrätystaiteilija erityisen hyvä kierrättämään? Heti on kiertotalousasiantuntija, kun vähän viskoo mehukanisteria gallerian nurkkaan? Raaka-aineen kerääjä tunnettiin ennen jäteautonkuljettajana ja sitä ennen roskakuskina, mutta ammattinimikettä vaihtamalla haluttiin muuttaa asennetta, minä haluan muuttaa asennetta sitten toiseen suuntaan. Mitä sitä kaunistelemaan, ollaan roskataiteilijoita, niin olkoon teoskin Roskapressa. – Ote päiväkirjasta 23.4.2024

Roskapressa on minun ja Petri Neuvosen muodostaman taiteilijapari BCEnsemblen yhteistyössä toteuttama roskataideteos. Se valmistui osaksi Second Hand Tampere -yhdistyksen lavaesiintymistä SuomiAreena-keskustelutapahtumassa kesällä 2024 (liite 1). Teoksen lähtökohtiin vaikuttivat tapahtuman teemat: demokratia, sivistys, mielenterveys, vihreä siirtymä, teknologia ja kestävä kehitys. Huomioimme Sitran (2023) esiin nostamat signaalit vuodelle 2024:

- tekoälyn ohjaaminen tekstikäskyillä, eli promptaus, vuoden taitona
- hämmennys ajan tunteena
- vaalit eri puolilla maailmaa merkittävinä yhteiskunnallisina tapahtumina.

Globaalilla tasolla käsittelimme ilmaston kriittisiä keikahduspisteitä ja vihreän siirtymän haasteita. Teos ottaa kantaa demokratian tilaan sekä vihapuheen, sivistyksen ja hyvinvoinnin rooleihin yhteiskunnallisessa päätöksenteossa. Se jäljittelee vaalimainoksia ja herättää kysymyksiä poliittisen henkilökultin merkityksestä sekä tekoälyn geneerisyyden vaikutuksesta identiteetteihin ja sukupuolirooleihin.

Hyödynsimme Canvan ilmaisversion tekoälytyökalua tulevaisuuden presidentin muotokuvan luonnosvaiheessa. Halusimme luoda ei-binäärisen, androgynin ja lempeän muotokuvan vastapainona vakiintuneelle vallan kuvastolle ja oletuksille vallanpitäjistä. Tekoälyn taipumus miellyttämiseen herätti kuitenkin

turhautumista. Se pyrki liiaksi ennakoimaan ”sopivan” ulkonäön presidentille, ilman todellista luovaa vuoropuhelua. Päädyimme muokkaamaan lopullisen version käsin, ilman keinoälyä, antaen materiaalien ohjata prosessia.

Teos koostuu hylätyistä pitsiliinoista ja valoverhoista. Emme päättäneet materiaaleja itse, vaan otimme vastaan tekstiilinkierrätyskeskus Nextiili ry:ltä sellaista tekstiiliä, jota sinne oli kertynyt käyttö- ja jatkojalostuskelvottomana. Jättemateriaalin käyttö konkretisoi upcyclingin periaatetta: arvottomana pidetty saa uuden elämän. Tekstiilijätteen hyödyntäminen liittyi suoraan Second Hand Tampere -yhdistyksen keskusteluteemaan (liite 2), jossa käsiteltiin kiertotaloutta erityisesti tekstiiliteollisuuden näkökulmasta. Tekstiiliteollisuus on yksi maailman suurimmista ympäristökuormittajista, ja sen kierrätysaste on yhä matala (VTT n.d.). Lavakeskustelun aikana Roskapressa toi näkyväksi tätä ongelmaa ja samalla demonstroi, miten hylättyä materiaalia voi hyödyntää.

Kuva 2. Juuri valmistunut Roskapressa-teos ja sen tekijät Porissa 27.6.2024. Kuva: Juulia Heinämäki.

3.1 Kestävä taideprosessi

BCEnsemble roskan äärellä – upcycling-prosessin reflektioita

Upcycling on olennainen osa taiteellista työskentelyämme. Meille se ei tarkoita ainoastaan yksittäisten jäte-esineiden käyttöä, vaan muodostaa kokonaisvaltaisen lähestymistavan luomisprosessiin. Prosessi alkaa jo materiaalin hankinnasta ja kuljetuksesta, joissa vastuullisuus on keskeistä, siten upcycling ei ole pelkästään materiaalien uudelleenkäyttöä, vaan myös niiden kestävää ja harkittua hyödyntämistä. Siksi materiaalin haaliminen ylen määrin tai pitkien matkojen päästä kuljettaminen tuntuu ristiriitaiselta kestävyyden näkökulmasta

Keskeinen osa työskentelyämme roskataiteilijoina on materiaalien lajittelu ja niiden potentiaalın kartoittaminen. Toisin kuin perinteisessä taiteellisessa suunnittelussa, jossa materiaali valitaan ennalta määritellyn vision mukaisesti, roskan parissa työskennellessä lopputulos muotoutuu pitkälti käytettävissä olevien materiaalien ehdoilla. Esimerkiksi Roskapressa-teoksessa tulevaisuuden presidentin muotokuvan kasvojen pääväri määräytyi sen perusteella, mitä saaduissa materiaaleissa oli eniten – ilman, että mitään värjättiin tai valittiin etukäteen "sopivaksi".

Kuva 3. Materiaalilajittelua ja määrittelyä teokseen. Kuva: Milla Neuvonen.

Periaattemme onkin säilyttää materiaalien alkuperäiset ominaisuudet mahdollisimman muuttumattomina. Näin vältämme esimerkiksi värjäysaineiden käytön, joka voisi lisätä muun muassa teoksen hiilijalanjälkeä sekä kemiallisten ainesosien että itse värjäysprosessin vuoksi.

Jäte ei ole tasalaatuista materiaalia, mikä tekee taiteellisesta prosessista aina myös siltä osin tutkimuksellisen. Eri tekstiilierät voivat käyttäytyä hyvin eri tavoin riippuen niiden säilytysolosuhteista, pesuaineista tai alkuperäisestä tuotannosta. Vaikka kaksi materiaaliltaan samankaltaista jäämää saattaa ulkoisesti näyttää samanlaiselta, niiden käsittely voi tuottaa täysin erilaisia lopputuloksia.

Taiteellinen työskentely roskan parissa on jatkuvaa kokeilua ja tutkimusta. Usein vasta teoksen valmistuttua hahmottuu, miten se olisi ollut optimaalisinta toteuttaa. Jokainen teos on siten ainutkertainen prosessi, jossa materiaali ja työskentelytapa muotoutuvat kokeilun ja käytännön kautta. Upcycling ei tarkoita ainoastaan kierrätysmateriaalien hyödyntämistä, vaan myös ajattelutapaa, jossa vältetään downcyclingia – materiaalin arvon alenemista – ja pyritään sen sijaan jalostamaan materiaalia sen omilla ehdoilla.

Roskapressa ei sovelle upcyclingia ainoastaan materiaalien uudelleenikäytön kautta, vaan koko teoksen syntyprosessi noudattaa kestävän kierrätyksen periaatteita. Materiaalit saatiin suoraan kierrätyskeskuksesta ilman ylimääräistä varastointia tai jätettä. Niitä haettiin vain tarpeen mukaan, ja kaikki hyödynnettiin teoksessa. Ylijäämä oli minimaalinen, se mahtui yhteen leipäpussiin ja on nyt tallessa teoksen korjaussettinä.

Tekniset ratkaisut huomioitiin jo suunnitteluvaiheessa; teoksesta tehtiin rakenteellisesti itsekantava, jolloin se ei vaadi erillisiä ripustusmekanismeja. Tämä mahdollisti paitsi helpon pystytyksen, myös käytännöllisen logistiikan, sillä teos voidaan kuljettaa julkisilla liikennevälineillä, joko kokonaisena tai osiin purettuna. Osissa kuljetusta varten teokselle ja sen tukirakenteille valmistettiin kantokassi kierrätysmateriaaleista, mikä minimoi ympäristövaikutuksia ja teki liikkuvuudesta olennaisen osan teoksen konseptia.

Kuva 4. Roskapressa
kantokassissaan.
Kuva: Milla Neuvonen.

Vaikka nämä ratkaisut eivät suoraan lisää materiaalien esteettistä arvoa, ne ovat olennainen osa upcycling-ajattelua. Kyse ei ole pelkästään materiaalien uudelleenkäytöstä, vaan myös teoksen elinkaaren ja toimintatapojen tarkastelusta kestävyiden näkökulmasta. Kokare, Oliveira ja Godina (2023, 537–538) toteavatkin, että mikäli prosessia ei tarkastella kokonaisvaltaisesti, yksittäiset kestävyystekijät voivat antaa harhaanjohtavan kuvan sen ympäristökestävyydestä. Pelkkä materiaalin uudelleenkäyttö ei vielä tee taideteoksestakaan upcyclingia, vaan keskeistä on teoksen koko elinkaari, tuotantoprosessin valinnat ja niiden ympäristövaikutukset.

Roskapressan työstäminen oli fyysisesti vaativa prosessi, sillä teos oli kooltaan suuri ja koostui kerroksittaisista tekstiilelementeistä, rikkinaisista sekä värjäytyneistä pitsiliinoista ja valoverhoista. Se ommeltiin kasaan pääosin käsin, ja osakokonaisuuksia yhdistettiin ompelukoneella. Koska teos on suurehko, korkeudeltaan 175 ja leveydeltään 120 senttimetriä, sen työstö vaati kaksi tekijää: toinen seiso i teoksen edessä ja toinen takana, ja neula liikkui edestakaisin kankaan läpi. Tämä työskentelytapa ei ollut pelkästään tekninen ratkaisu, vaan myös osa kollaboratiivista prosessia, jossa teos syntyi vuorovaikutuksessa materiaalien ja tekijöiden välillä. Uusmaterialismin näkökulmasta taiteen tutkimuksessa korostetaankin taiteilijan ja materiaalin välistä suhdetta, jossa materiaali ei ole pelkästään työstämisen kohde, vaan aktiivinen toimija, joka osallistuu teoksen syntyprosessiin yhteistyössä taiteilijan kanssa (Kallio 2020). Avaan uusmaterialismia suhteessa Roskapressaan lisää alaluvussa 3.3.

Koska teos koostui hylätyistä, kierrätyskeskuksen esilajittelemista materiaaleista, ei niiden väreihin tai muihin ominaisuuksiin voinut vaikuttaa. Tämä ohjasi tekemistä ja pakotti ratkaisemaan esimerkiksi teoksen värimaailman materiaalin rajaamalla ehdoilla, sillä materiaalia ei haluttu värjätä tai muuttaa muutenkaan tunnistamattomaksi. Se ei kuitenkaan muodostunut esteeksi, vaan luovuuden herättäjäksi, mikä taas mahdollisti sen, että materiaali sai uuden merkityksen ja arvon taideteoksena.

Taideprosessin kautta tutkin, miten upcycling toteutuu taiteellisessa työskentelyssä ja millaisessa prosessissa materiaalin arvo muuntuu. Johtopäätökseni on, että pelkkä kierrätysmateriaalin hyödyntäminen ei vielä tee teoksesta upcyclattua – ratkaisevaa on, kuinka materiaali jalostuu osaksi taiteellista ilmaisua ja muokkaa sitä. Lisäksi oleellista on, miten materiaalin arvostus ja ylijäämän minimointi huomioidaan koko luomisprosessin ajan. Upcyclingin näkökulmasta keskeistä on myös materiaalin esteettinen, käsitteellinen ja symbolinen muuntuminen: kuinka sen aiempi käyttötarkoitus, historia ja muotokieli punoutuvat osaksi teoksen visuaalista ilmettä, rakennetta ja sisältöä. Materiaalin rooli ei ole ainoastaan funktionaalinen – vaikka se ei muodostaisi teoksen sisällöllistä ydintä, se vaikuttaa merkittävästi teoksen tulkintaan, narratiiviin ja kokemuksellisuuteen.

Barry (2024) käsittelee EXTINCT: Legendary Birds -projektissaan taiteen kykyä toimia tieteellisenä viestijänä ja kulttuurisen muistin välineenä. Hän hyödyntää practice-led ja practice-based-lähestymistapoja, joissa taiteellinen prosessi sekä johtaa tutkimukseen että toimii sen metodologisena perustana. Samalla tavalla roskataiteen kohdalla ei ole kyse pelkästään kierrätysmateriaalien käytöstä, vaan siitä, miten ne sulautuvat taiteelliseen ilmaisuun ja saavat uuden merkityksen. Kuten Barryn teos sijoittuu katutaiteen kentässä epäselvään, instituutioiden ulkopuoliseen tilaan, myös upcyclattu roskataide voi rikkoa perinteisiä taidekategorioita: se ei ole pelkästään ekologinen ratkaisu vaan myös esteettinen ja yhteiskunnallinen kannanotto.

Taideteos voi muuttaa materiaalia sekä fyysisesti että käsitteellisesti, jolloin syntyy uutta arvoa – aivan kuten Barryn projektissa katutaide ei ainoastaan

viesti ympäristöeettisiä teemoja, vaan myös aktivoi kaupunkitilaa ja muuttaa sen merkitystä. Upcycling prosessi on vastaava: kierrätysmateriaalin hyödyntäminen ei yksin riitä, vaan olennaista on, miten se kietoutuu taiteellisen idean ympärille ja muuntuu osaksi laajempaa kontekstia.

Roskapressa ei ole vain taideteos, vaan myös kokeilu siitä, miten kiertotalousajattelua voi soveltaa taiteessa. Se ei hyödynnä upcyclingia vain esteettisenä ratkaisuna, vaan myös materiaalien arvon säilyttämisen ja elinkaaren hallinnan näkökulmasta. Teos suunniteltiin purettavaksi ja uudelleenlajiteltavaksi, jotta sen materiaalit voidaan käyttää uudelleen. Tämä ehkäisee materiaalin käytettävyyssarvon laskua ja mahdollistaa sen pitkäkestoisen uusiokäytön, mukaillen suljetun kierron periaatetta (ks. Tieteen termipankki 2014) ja vältellen downcyclingiä.

Koska kyseessä on roskataideteos, on mahdollista, että materiaali heikkenee käsittelyn vaikutuksesta tai että se olisi joka tapauksessa ajan ja olosuhteiden myötä rapistunut. Tästä huolimatta se säilyy edelleen käyttökelpoisena roskataiteen materiaalina. Tässä mielessä Roskapressa täyttää upcyclingin vaatimukset, ainakaan se ei asetu avoimen kierron kierrätyksen kategoriaan, jossa materiaalin laatu heikkenee ja sen uusiokäyttökelpoisuus olennaisesti laskee (Corona et al. 2019, 13). Se pyrkii säilyttämään materiaalien arvon ja mahdollisuudet taiteellisessa kontekstissa, vaikka niiden fyysiset ominaisuudet muuttuisivatkin.

3.2 Arvon muutos

Kuten aiemmissa luvuissa olen tuonut esiin, upcyclingin perusajatuksena on materiaalin arvon nostaminen. Tämä voi tapahtua esteettisesti, käyttöarvon kautta tai symbolisesti. Sung, Cooper ja Kettley (2019, 2) määrittelevät upcyclingin prosessiksi, jossa käytetty materiaali saa uudenlaisen ja usein korkeamman arvon. Bridgens, Powell, Farmer, Walsh, Reed, Royapoor, Gosling, Hall ja Heidrich (2018, 4) korostavat myös ekologista ulottuvuutta –

upcycling ei ole vain materiaalin uudelleenkäyttöä, vaan aktiivinen keino vähentää jätettä ja luoda uutta arvoa.

Roskapressan tapauksessa materiaalit olivat hylättyjä eivätkä enää käyttö- tai kierrätyskelpoisia, ja niistä muodostui taideteos. Roskapressa täyttää upcyclingin edellyttämän materiaalin muokkaamisen ehdon (ks. Caldera et al. 2022, 5). Materiaaleja ommeltiin, yhdisteltiin ja työstettiin muotokuvaksi. Niitä ei vain nostettu esille tai kehystetty.

Roskapressa täyttää upcyclingin peruskriteerit, mutta arvon nousun määrittely riippuu siitä, miten arvon käsite ymmärretään taiteessa. Upcycling edellyttää materiaalin muutosprosessia, jossa sen arvo kasvaa. Vaikka taideteos voi muuttaa jätteen merkityksen, se ei välttämättä tee siitä arvokkaampaa. Toisaalta taide voi olla arvokasta itsessään, kuten osoittavat esimerkit Cattelanin seinään teipatusta banaanista (Yle Uutiset 2024) ja Garaun vai Millerin näkymättömästä veistoksesta (Rumba 2021).

3.3 Materiaalinen toimijuus

Taiteen ja ekologian risteyskohdassa nousee arvon lisäksi esiin myös kysymys materiaalien merkityksistä ja muuntuvuudesta. Roskataiteen kautta voidaan tarkastella, miten perinteisesti arvottomana pidetyt materiaalit saavat uuden elämän esteettisessä ja kulttuurisessa kontekstissa ja upcyclautuvatko ne transformaatioissa. Roskapressa-teos, joka koostuu hylätyistä pitsiliinoista ja valoverhoista, tarjoaa mahdollisuuden tarkastella näitä kysymyksiä myös uusmaterialistisen teorian valossa.

Uusmaterialismi haastaa perinteisen käsityksen materiaaleista. Esimerkiksi Folkmann ja Riisberg (2017, 45) korostavat, että materiaallinen maailma ei ole vain heijastus sosiaalisista suhteista, vaan sillä on myös kyky luoda niitä. Materiaalit eivät ole vain passiivisia välineitä ihmisen luovuudelle, vaan ne toimivat ja vaikuttavat lopputulokseen omilla ominaisuuksillaan sekä historiallisilla kerrostumillaan.

Materiaalit nähdään aktiivisina toimijoina, jotka osallistuvat teoksen syntyyn ja muuntuvat osana prosessia. Tämä näkökulma auttaa ymmärtämään, kuinka Roskapressa ei ole vain uudelleenkäytettyjen materiaalien summa, vaan elävä, muuttuva ja historiallisesti latautunut materiaalisuuden ilmentymä. Kontturi ja Tiainen (2024, 91) sanovat, että materia käsitetään alati prosessissa olevana ja muutosalttiina ilmiönä ennemmin kuin vain koostumukseltaan staattisena aineksena tai kaavamaisen passiivisena toimien kohteena. Καββαδίακιν (2018, 15) huomauttaa, että materia on vuorovaikutuksessa niin luonnonvoimien, kuten tuulen ja veden, kuin ihmisen luomien ympäristöjen ja esineiden kanssa. Se ei ole pelkästään inhimillisen toiminnan kohde, vaan aktiivinen osa sekä inhimillistä että ei-inhimillistä olemassaoloa.

Uusmaterialistinen näkökulma siis korostaa, että materiaalit eivät ole neutraaleja tai merkityksettömiä, vaan niillä on oma historiansa, joka muovaa niiden läsnäoloa ja vaikutusta. Roskapressa-teoksen pitsiliinat ja valoverhot ovat aikanaan olleet osa koteja, juhlia, perintöesineitä tai unohdettuja tekstiilikokoelmia. Niiden kudokset kantavat mukanaan aikaa, käyttöä ja tunnekokemuksia. Upcyclingin kautta ne siirtyvät uuteen kontekstiin, jossa niiden alkuperäinen merkitys ei häviä, vaan muuntuu osaksi uudenlaista narratiivia.

Teoksen rakentuminen ei ole vain taiteilijan tietoisien valinnan tulosta, vaan myös materiaalien itsensä ilmaisun muoto. Esimerkiksi pitsikankaiden kuluminen, repeämät ja venymät vaikuttavat siihen, kuinka ne asettuvat osaksi muotokuvaa. Materiaalit eivät siis ainoastaan noudata ihmisen määräämiä muotoja, vaan myös vaikuttavat lopputulokseen omilla ominaisuuksillaan ja historiallisilla kerrostumillaan. Tämä on keskeistä myös upcycling-prosesseissa, joissa materiaalien ominaisuudet määrittävät, millaisiin muotoihin ne voivat järjestyä uudelleen.

Uusmaterialismissa painotetaan, että materiaalit eivät ole staattisia, vaan jatkuvassa muutoksessa. Upcycling-prosessin myötä tämä dynaamisuus korostuu, sillä materiaalit siirtyvät vanhasta käyttötarkoituksestaan uuteen, säilyttäen samalla jälkiä edellisestä elämästään.

Tämä näkyy Roskapressa-teoksessa esimerkiksi seuraavilla tavoilla:

Tekstuuri ja hajoavuus – Pitsimateriaalit ovat herkkiä valolle, kosteudelle ja ajalle. Ne voivat muuttaa väriään ja haurastua, mikä tuo esiin ajan ja aineen välisen suhteen. Upcyclingin näkökulmasta tämä ei ole pelkästään kulumista, vaan osa materiaalin elinkaaren jatkumoa.

Kerrostuminen ja liike – Eri pitsikuviot ja materiaalit luovat dynaamisen pinnan, joka muuttuu katsojan perspektiivin mukaan. Eri kerrosten läpinäkyvyys ja sommittelu synnyttävät optisia ja taktiilisia kokemuksia, mikä on tyypillistä roskataiteelle, jossa erilaiset materiaalit ja kerrostumat yhdistyvät uusiksi kokonaisuuksiksi.

Valon vaikutus – Teoksen pinnan vaihtelut heijastavat valoa eri tavoin, mikä muuttaa sen ilmettä ympäristön mukaan. Tämä tekee siitä jatkuvasti elävän ja reagoivan taideteoksen, jossa materiaali ei ole staattinen, vaan aktiivinen osa teoksen merkityksellistä olemusta.

Uusmaterialismin myötä taiteen ja ekologian suhde syvenee, sillä se tuo esiin ihmisten ja materiaalien keskinäisriippuvuuden. Roskapressa on ekologisesti kestävä teos, mutta sen arvo ei rajoitu pelkästään kierrätyksen logiikkaan. Upcyclingissa kyse ei ole pelkästä jätteen uudelleenkäytöstä, vaan prosessista, jossa materiaali saa uuden identiteetin ja arvon. Sen materiaalit eivät ole vain jätettä, jolle annetaan uusi elämä, vaan aktiivisia osallisia, jotka muodostavat teoksen esteettisen ja merkityksellisen ytimen. Roskamateriaali on itsessään toimija jo pelkästään sisältämiensä tarinoiden ja käyttötarkoituksiensa kautta, mutta taiteilija voi nostaa, eli upcyclata sen myös taiteelliseksi toimijaksi.

Uusmaterialistisesta näkökulmasta taiteilijan rooli muuttuu materiaalien kanssa työskenteleväksi yhteistyökumppaniksi pikemminkin kuin niiden muokkaajaksi. Tämä ajatus auttaa ymmärtämään materiaalisuuden merkitystä erityisesti roskataiteessa.

Roskapressa on enemmän kuin kierrätystekstiileistä luotu muotokuva – se on osoitus materiaalien jatkuvasta muuntumisesta ja niiden omasta toimijuudesta.

Uusmaterialistinen näkökulma avaa teoksen merkityksiä uudella tavalla tuoden esiin materiaalien historian, dynaamisuuden ja aistillisuuden. Rioseco ja Rose (2024, 5) huomioivat uuden materialismin ylittävän humanismin rajoitukset ja sanovat sen tarkastelevan uudella tavalla sosiaalisen maailman rakenteita. Roskapressa tarkastelee myös sukupuolirooleja ja niihin liittyvää eriarvoista valtaa, joten uuden materialismin voisi nähdä sitäkin kautta teoksessa, ainakin sen syntyprosessissa.

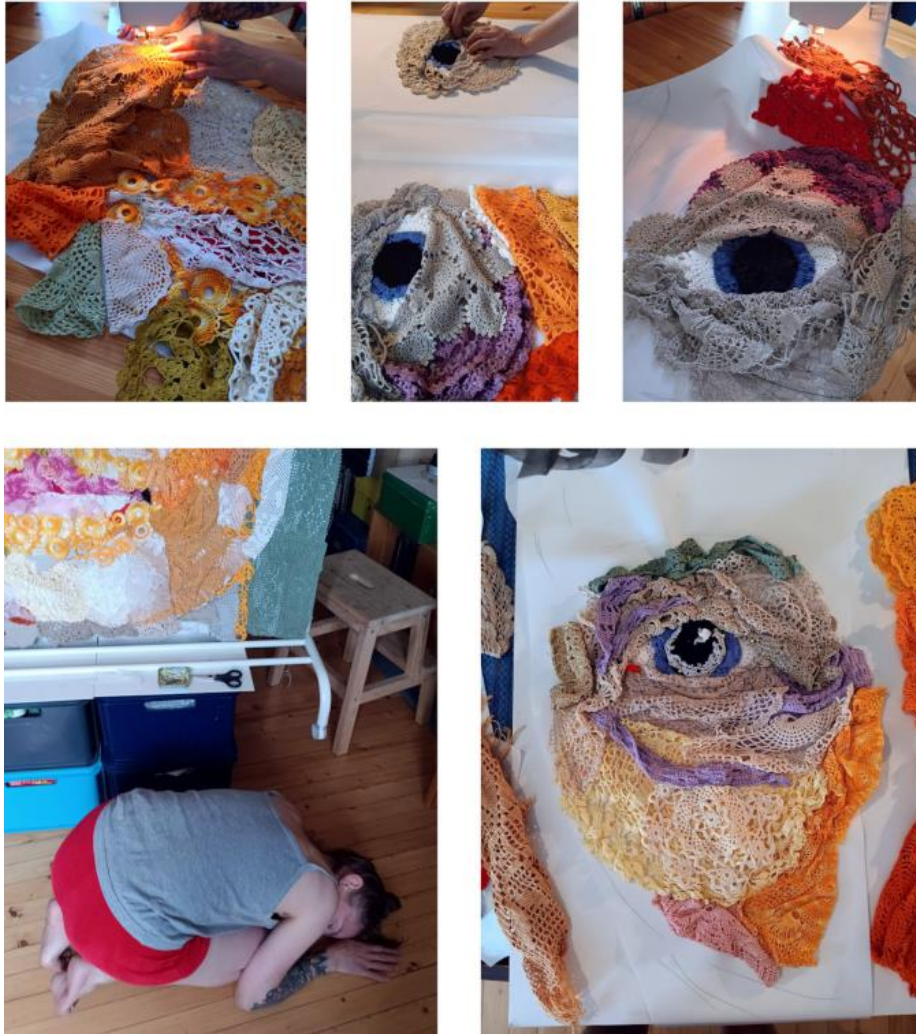
Upcycling ei ole pelkästään ekologinen teko, vaan myös esteettinen ja filosofinen prosessi, jossa materiaali itsessään saa uuden mahdollisuuden puhua ja vaikuttaa. Roskapressa ei ainoastaan esitä kasvoja, vaan myös kertoo tarinan aineesta, ajasta ja muodonmuutoksesta. Se on muistutus siitä, että materiaali ei ole vain taiteen väline, vaan aktiivinen osa luovaa prosessia.

BCEnsemble roskan äärellä – upcycling-prosessin reflektioita:

Työskentely jätteiden ja kierrätysmateriaalien parissa paljastaa materiaalin aktiivisen roolin luovassa prosessissa. Usein vaikuttaa siltä, että materiaali ohjaa työskentelyä – toisinaan jopa konkreettisesti. Jätteellä näyttää olevan oma tahto: se voi vastustaa käsittelyä, muokata prosessin suuntaa odottamattomilla tavoilla ja vaatia fyysistä ponnistelua työskentelijöiltään.

Jäte ei ole pelkästään materiaalia, vaan myös keskeinen toimija, joka asettuu työskentelyprosessissa johtavaan asemaan. Se voi toimia määrittelijänä ja suunnannäyttäjänä, jopa omaa arvoaan korostavana tekijänä – eräänlaisena upcycling-prosessin itsenäisenä toimijana. Materiaalin historia ja sen fyysiset ominaisuudet määrittävät, millaisiin käyttötarkoituksiin se soveltuu ja kuinka se muotoutuu osaksi taiteellista lopputulosta.

Meille upcycling ei tarkoita pelkästään materiaalin uusiokäyttöä, vaan ennen kaikkea sen arvon uudelleenmäärittelyä. Se on materiaaliin kohdistuvaa arvostusta, jossa jäte nähdään resurssina eikä tarpeettomana hylkytavarana. Tästä syystä hyödynnämme teoksissamme lähes yksinomaan roskaa – silkkaa roskaa!

Kuvat 5.–9.

Kooste
Roskapressan
syntyvaiheista.
Koneella
ompelua,
käsien
ompelua,
väsymystä ja
näkemystä.
Kuvat: Petri
Neuvonen.

3.4 Tekoälyn rooli

Kuten luvun 3 alussa kerroin, Roskapressan luomisessa hyödynnettiin tekoälyä luonnosvaiheessa, koska halusimme ”ennustaa” tulevaisuutta sen avulla. Sung kollegoineen (2019, 2) esittääkin, että upcycling ei ole pelkästään käsityöläisyyttä, vaan siihen voidaan sisällyttää innovatiivisia teknologioita. Esimerkiksi tekoäly voi olla osa suunnitteluprosessia ja auttaa uusien muotojen ja rakenteiden löytämisessä. Se voisi toimia eräänlaisena jalostajana, joka auttaa materiaalien uudessa käytössä. Tämä olisi uudenlainen ulottuvuus upcyclingille taiteen kontekstissakin. Bown (2025, 11) tosin huomauttaa, että tekoälyjärjestelmät oppivat olemassa olevista esteettisistä normeista, mikä voi

rajoittaa niiden kykyä tuottaa aidosti uusia ja poikkeavia muotoja. Tämä voi olla haaste erityisesti taiteessa, jossa odotetaan kriittistä ja yllättävää ilmaisua.

Tekoälystä on silti jo tullut keskeinen osa taiteellista tuotantoa kuvageneraattoreiden ja algoritmipohjaisten prosessien kautta. Sen avulla voisi saavuttaa myös korkeamman upcyclingin tason taiteessakin tai ainakin taideteollisuudessa. Aiheesta löytyy tuoreita artikkeleita (esim. Ashu et al., 2024; Núñez-Cacho et al. 2024), ja yksi jatkotutkimuksen aihe voisikin piillä upcyclingin ja tekoälyn yhdistämisestä kuvataiteen praktiikoissa.

BCEnsemble roskan äärellä – upcycling-prosessin reflektioita:

Tekoälyn ja upcyclingin yhdistäminen avaa uusia mahdollisuuksia taiteelliselle työskentelylle, mutta sen rooli on vielä kehittymässä. Roskapressan luonnosvaiheen kokeilut osoittivat, että tekoälyn geneerisyys ja esteettinen ennakointi voivat olla haasteita kriittiselle taiteelliselle ilmaisulle. Toisaalta tekoäly voisi tukea upcyclingia esimerkiksi materiaalien analysoinnissa ja resurssien optimoinnissa. Tämä herättää kysymyksen siitä, missä määrin tekoäly voi osallistua upcycling-prosessiin ilman, että se heikentää sen taiteellista ja ekologista merkitystä.

Meille roskamateriaali on tärkeä katalyytti taiteen teossa. Roskan rajallisuus haastaa mielikuvituksen ja luovuuden paremmin kuin rajattomat materiaalivarannot ja mahdollisuudet.

Kuva 10. Ankeahko alku materiaalin rajallisuuden edessä. Kuva: Milla Neuvonen.

3.5 Terminologinen haaste ja kulttuuriset ulottuvuudet

Upcycling on juurtunut luontevasti muotoilun ja muodin kontekstiin, ja sitä käytetään yhä enemmän myös Suomessa, kuten opinnäytetyöt osoittavat (esim. Syrjö 2024; Kivistö 2024; Ristola 2023). Tutkijoiden kiinnostus upcyclingiä kohtaan on kasvanut asteittain, mikä osoittaa sen merkityksen tutkimuskohteena. Upcyclingin keskeinen rooli muotiteollisuudessa tukee laajempaa siirtymää kohti kestävyyttä ja kiertotaloutta (Curteza & Popa 2024, 44).

Suomen kielessä ei kuitenkaan ole täsmällistä vastinetta upcyclingille, mikä vaikeuttaa käsitteen käyttöä eri aloilla ja niiden välisessä kommunikaatiossa. Upcyclingille voi esittää useita suomenkielisiä vaihtoehtoja riippuen siitä, korostetaanko jalostusprosessia, kierrätystä tai muodonmuutosta. Sanastokeskus (TEPA 2025) ehdottaa suomennokseksi *uusiojalostus*, se korostaa hyvin kierrätetyn materiaalin jalostamista eikä pelkkää kierrätystä. Hyry (2019, 9–10) käyttää sisustusarkkitehtuuriin liittyvässä opinnäytetyössään käsitteitä *uudelleenkäyttö* ja *uusiokäyttö*. Käyttö-sanan johdannainen sopiikin hyvin käyttöesineiden upcyclauksen yhteyteen. Pidempi versio *materiaalin jalostava uudelleenkäyttö* yhdistää sekä kierrätyksen että arvon noston. Se on tarkka, mutta liian pitkä sujuvasti käytettäväksi. *Arvokierrätys* tuo esiin lisäarvon syntymisen kierrätyksen yhteydessä. *Luova kierrätys* on kansanomaisempi termi, joka yhdistyy käsityöhön ja askarteluun, "tuunaukseen". *Yläkierrätys* on suora käännös englannista, mutta kankea käytössä, ellei se vertaudu kierrätykseen ja alas-kierrätykseen samassa yhteydessä. Näiden lisäksi sain puhelimitse ja sähköpostitse lisätietoa Kotimaisten kielten keskukselta (2025), jonka mukaan vaihtoehtoiksi suomennokseksi on pyöritetty sanoja *arvojalostus*, *uusarvojalostus*, *uusiotuotanto*, *jatkojalostus*, *lisäarvokierrätys*, *uuskierto* ja *uuskierrätys*.

Tein empiirisen katsauksen upcyclingin kääntämiseen myös muissa maissa hyödyntäen keinoälyä ChatGPT Scholar, kielenkääntäjäsovelluksia DeepL, Google ja MOT sekä verkkolähteitä. Koska tarkasteluni perustuu pääasiassa

konekäännöksiin ja verkkolähteisiin, aineistoa ei voi pitää kielitieteellisesti täsmällisenä, mutta se tarjoaa vertailukohtia upcyclingin käännettävyyteen. Näyttäisi siltä, että monissa maissa tilanne on samankaltainen kuin Suomessa: sanaa on yritetty kääntää, mutta arkikäytössä upcycling on lainasanana vakiintunut. Tässä yhteydessä hyödynsin tekoälytyökalua, mutta tarkastin eri kieliset käännökset myös kääntäjäsovelluksilla, jotka tosin perustuvat pitkälti myös keinoälyyn. Siksi tutkin sanaa myös eri kielisistä verkkolähteistä ja somepäivityksistä, joissa upcycling yhdistyy paikallisiin perinteisiin ja käsityötapoihin. Tämä tulkinta upcyclingistä on täysin omani ja otan vastuun siitä.

Kansainvälisesti tunnustettu kestävä muodin mielipidejohtaja, upcyclisti, muotisuunnittelija ja kirjailija Orsola de Castro (2025) tuo esiin, että vaikka upcycling vaikuttaa modernilta käsitteeltä, ihmiset ovat harjoittaneet sitä kautta historian. Hänen mukaansa länsimaissa upcycling on leimattu köyhyyden merkiksi, vaikka se on itse asiassa innovatiivinen ja luova tapa hallita resursseja. Tämä näkyy siinä, miten eri kulttuureissa uudelleenkäytön ja materiaalin arvonnoston perinteet ovat syvään juurtuneita – mutta niitä ei välttämättä ole aiemmin nimitetty upcyclingiksi.

Joissakin kulttuureissa upcyclingia muistuttavat käsitteet ovat olleet osa perinteisiä korjaus- ja muokkausmenetelmiä, ja niille on jo olemassa vakiintuneet termit. Japanissa kintsugi tarkoittaa "kultaista korjaamista" ja viittaa rikkiäisen keramiikan korjaamiseen kultalakalla. Sen ajatus on, että esineen historia ja sen viat eivät ole häpeää, vaan ne voivat tehdä siitä entistä arvokkaamman. Kintsugin estetiikka pohjautuu wabi-sabi-filosofiaan, jossa epätäydellisyys on kaunista. Cassar (2024) onkin vetänyt artikkelissaan Innovative Upcycling: The Creative Potential of Collaborating with Degraded Materials rinnastuksia upcyclingin ja wabi-sabi filosofian välille.

Jugaad taas on intialainen konsepti, joka tarkoittaa luovaa improvisaatiota ja resurssien kekseliästä hyödyntämistä. Jugaadissa ei ole kyse pelkästä kierrätyksestä, vaan siitä, että olemassa olevia materiaaleja ja tekniikoita hyödynnetään uusilla tavoilla, ”tehdään enemmän vähemmällä” (Radjou et al.

2012, 4). Tämä ajattelutapa on erityisen yleinen niillä maaseutualueilla, missä resursseja on niukasti. Termi on käytössä Etelä-Aasian maissa yleisesti. Ranskankielisessä maailmassa vastaavan konseptin nimi on Le Système D, joka viittaa kekseliäisyyteen ja DIY-henkiseen selviytymiseen. Samat peruseriaatteet ovat löydettävissä ympäri maailmaa eri muodoissa ja nimillä (Radjou et al. 2012, 5). Luonnollisesti konseptin erilaiset muunnelmat esiintyvät maissa, joissa epävirallinen talous on vahva ja ihmiset joutuvat turvautumaan luoviin, resurssitehokkaisiin ratkaisuihin.

Suomalainenkin käsityö- ja säästäväisyyskulttuuri on aina sisältänyt upcyclingiin vertautuvia toimia, mutta niille ei ole yhtä vakiintunutta termiä. Erityisesti sota- ja pula-aikoina materiaalien uusiokäyttö ja innovatiivinen hyödyntäminen olivat arkipäivää. Paikkaaminen, parsiminen, nikkarointi, kahvipussikassit ja erityisesti räsymatot ovat kaikki esimerkkejä suomalaisista upcyclingiin liitettävistä traditioista. Keskitalon (2012, 83) mukaan materiaalien innovatiivinen uudelleenkäyttö toimi ratkaisuna menneisyydessä ja se soveltuu myös nykyaikaan. Pula-aikana haasteena oli materiaalin puute, kun taas nykyään ongelmana on sen liiallinen määrä. Vaikka ongelmat ovat vastakkaisia, ratkaisut ovat samankaltaisia.

Edellä mainitut esimerkit osoittavat, että vaikka upcycling on modernihko termi, sen periaatteet ovat universaaleja ja juurtuneet moniin perinteisiin. Upcycling ei siis ole uusi ilmiö – ainoastaan tapa, jolla siitä puhutaan, on muuttunut.

BCEnsemble roskan äärellä – upcycling-prosessin reflektioita:

Upcycling ei ole mikään uusi juttu – oikeastaan se on vanha tapa hyödyntää materiaaleja, ilmiö on vain upcyclattu tähän päivään! Ihmiskuntahan on aina pyrkinyt käyttämään uudelleen sitä, mitä on saatavilla. Massatuotanto ja materiaallinen yltäkylläisyys on luonut kulutustottumuksiin muutoksen.

Suomessakin sotien jälkeisessä ajassa vanhojen tavaroiden korjaaminen ja uudelleenkäyttö oli arkipäivää – ei niinkään ekologisista syistä, vaan koska mitään ei ollut varaa heittää hukkaan. Kun talous kasvoi ja uutta oli helpompi ostaa, kierrätys

alkoi saada jopa negatiivisia sävyjä. Sama ilmiö näkyy nykyään monissa kehittyvissä maissa: kierrätystä ei aina arvosteta, koska se yhdistetään niukkuuteen. Miksi pitäisi ”ryhtyä” kierrättämään kun ei ole päästy edes kuluttamaan? Köyhyys on määritellyt pitkään kierrätyksen häpeään.

Vaikka kierrätys voi olla pakon sanelemaa, se on samalla myös kestävän kehityksen ytimessä. Upcycling on tavallaan tapa tehdä kierrätyksestä houkuttelevampaa – antaa sille uutta arvoa ja uutta merkitystä. Mutta miten sitä pitäisi kutsua suomeksi? Tai miten me voisimme käyttää sitä taiteessamme suomeksi?

Vaikka upcyclingille on esitetty useita suomenkielisiä vastineita, käytännössä niiden käyttö voi jäädä rajoittuneeksi. Uusiokäyttö ja uudelleenkäyttö painottavat kierrätysmateriaalin hyödyntämistä, mutta ne eivät sisällä upcyclingin arvoa kohottavaa ulottuvuutta. Jalostustaide ja kiertojalostus tuovat paremmin esiin upcyclingin prosessiluonteen, mutta ovat vieraita ja vaikeasti omaksuttavia. Termin valinta ei siis ole pelkästään kielikysymys, vaan myös kommunikaation ja taidekentän käytännön tarpeiden kysymys.

Ehkä suomenkieliselle termille ei ole edes tarvetta, mutta käsitteen sisältö kaipaa selkeyttämistä. Meillä upcycling näkyy kokonaisuudessaan osana luovaa prosessia ja roskamateriaalien arvostusta. Ehkä se uusiojalostus voisi olla osuva termi, mutta sen vakiinnuttaminen vaatisi kyllä laajempaa keskustelua ja yleisempää hyväksyntää.

Kuva 11. Rikkinäisen rullaverhon pesu Roskapressan kantokassin materiaaliksi. Upcyclausta lopulta? Kuva: Milla Neuvonen.

3.6 Terminologinen tulkinta kuvataiteen kontekstissa

Pelkästään kierrätystaiteen määritelmä on laaja, se voi sisältää kaikkea kierrätysmateriaalisista veistoksista kollaaseihin (Haralambous 2024, 2). Kuten aiemmissa luvuissa olen todennut, kaikki kierrätystaide ei kuitenkaan täytä upcyclingin vaatimuksia, sillä kierrätystaide ei välttämättä jalosta materiaaleja eikä määrittele niiden arvoa uudelleen kohottavasti. Tästä syystä upcyclingille on haastavaa löytää yksiselitteistä suomenkielistä vastinetta.

Upcyclingin käsitettä taiteessa voi lähestyä joko toiminnan tai lopputuotteen kautta. Esimerkiksi *uudelleenluova taide* voisi korostaa uuden luomista vanhasta, kun taas *uusiotuotettu taide* viittaisi kierrätettyjen tai uudelleenkäytettyjen materiaalien hyödyntämiseen taideteoksissa. *Luova uusioikäyttö* ja *uusiojalostus* lähestyvät upcyclingin merkitystä, mutta ne eivät täysin kata sen käsitteellistä ja esteettistä ulottuvuutta. Käyttökelpoinen vaihtoehto voisi olla myös *upcycled-taide*, joka toimisi samoin kuin readymade-taide – eli lainaterminä, joka vakiintuessaan säilyttäisi alkuperäisen merkityksensä.

Opinnäytetyöhöni läpikäymäni lähdeaineiston perusteella (ks. mm. Abati et al. 2024; Björkvall & Archer 2018; RevArt 2024) havaitsin, että akateemisessa ja ammatillisessa käytössä englanninkielinen termi *upcycled art* on yleisempi kuin *upcycling art*. *Upcycled art* viittaa erityisesti valmiisiin taideteoksiin, joissa kierrätysmateriaali on saanut uuden, esteettisesti ja sisällöllisesti merkityksellisen muodon. Termi muodostuu adjektiivi + substantiivi -rakenteena (vrt. *abstract art*, *modern art*) ja painottaa ennen kaikkea lopputulosta. Sen sijaan *upcycling art* viittaa taiteelliseen prosessiin ja tekotapaan – kierrätysmateriaalien luovaan muuntamiseen korkeampi-arvoisiksi teoksiksi. Tätä ilmaisua käytetään harvemmin, eikä se ole samalla tavoin vakiintunut taiteentutkimuksen terminologiaan.

Terminologisesti *upcycled-taide* olisi siten suositeltavampi vaihtoehto silloin, kun tarkastelun kohteena ovat valmiit teokset. *Upcycling*-termi puolestaan soveltuu paremmin konteksteihin, joissa painottuvat ekologinen eetos, materiaalien

muodonmuutos sekä taiteilijan luova intentio. Näin ollen termin valinnalla voidaan hienovaraisesti ohjata lukijaa joko esteettisen lopputuloksen tai taiteellisen prosessin ymmärtämiseen.

Omassa työssäni upcycling näyttäytyy ennen kaikkea metodina, jonka avulla syntyy upcyclattu taideteos. Roskapressa-teoksessa upcyclingin ydin ei ollut ainoastaan materiaalien uusiokäytössä, vaan se toimi konkreettisenä jalostuskatalyyttinä koko prosessissa. Tässä kontekstissa voisi käyttää esimerkiksi termiä *jalostustaide*, joka kuvaisi prosessin luonnetta. Jos taas painotus on materiaalien muodonmuutoksessa, *jalostava uusiomateriaalitaide* voisi kuvata koko teosta sen syntyvaiheineen.

Upcyclingin suomenkielisen vastineen moniulotteisuus näkyy myös muun muassa Hyryn (2019, 9–10) tutkimuksessa. Kuten Hyrykin toteaa, upcycling ei ole pelkästään ekologinen käytäntö, vaan sillä on myös taiteellisia ja yhteiskunnallisia ulottuvuuksia. Hänen mukaansa *luova uudelleenkäyttö* on osuva termi kuvaamaan upcyclingin periaatteita, mutta yksiselitteisen suomenkielisen vastineen puuttuminen voi johtaa käsitteiden sekoittumiseen (Hyry, 2019, 9–10).

Käsitteiden määrittely on erityisen tärkeää taiteen kontekstissa, jossa materiaalien jalostaminen, muodonmuutos ja arvolataus ovat keskeisiä osia teoksen merkityksen muodostumisessa. Taiteessa kiertotalous ei ainoastaan hyödynnä materiaaleja uudelleen, vaan se muokkaa teosten estetiikkaa ja niiden tapaa kommentoida yhteiskuntaa. Tässä mielessä upcycling voi toimia osana laajempaa poliittista ja taiteellista keskustelua, jossa taideaktivismi ja kiertotalous yhdistyvät uudenlaisiin taiteellisiin muotoihin ja yhteiskunnallisiin interventioihin.

4 Lopuksi

”Kysymys kuuluu: roskaa vai aarre?”, kuvanveistäjä Konstantin Simun pohtii lehtihaastattelussa (Doody 2016) ja jatkaa vanhan sanonnan turvin: ”Toisen roska on toisen aarre”. Kadulta poimimiensa löytöesineiden parissa työskennellessään, hän näkee taidetta kaikkialla. Samoin koen minäkin kierrätysmateriaaleja ja ihan silkkaa roskaa hyödyntäessäni. Alkuperäiseen käyttöönsä enää kelpaamaton materiaali omaa usein vielä huikean potentiaalin taidemateriaalina. On kestämätöntä ajatella, että taidemaailma olisi irrallaan toimenpiteistä, joita hupenevat luonnonvarat vaativat. – Ote päiväkirjasta 26.11.2023

Taiteen kentällä käydään yhä syvempää keskustelua ekologisesta kestävydestä, materiaalien arvosta ja esteettisistä merkityksistä. Nämä näkökulmat kietoutuvat yhteen ja haastavat perinteisiä arvohierarkioita. Kestävä taide syntyy tietoisilla valinnoilla, jotka ulottuvat materiaalien uusiokäytöstä aina tuotantoprosessien ekologisiin vaikutuksiin (Kotilainen 2022). Taiteellinen tutkimus tarjosi otollisen tilan tarkastella, kuinka materiaalien merkitys voi muuntua uudenlaisessa käytössä. Tarkastelin Roskapressa-teosta upcyclingin näkökulmasta kuvataiteen kontekstissa pohtien samalla, miten kestävän taiteen periaatteet voivat toteutua kokonaisvaltaisesti.

Teos nostaa esiin jätteen, hävikin ja ylijäämän potentiaalin osana taidemateriaaleja ja ottaa kantaa aineksen upcyclaukseen jalostavana käsitteenä. Upcyclingin periaatteisiin kuuluu arvottomaksi miellettyjen materiaalien uudelleenmerkityksellistäminen, mikä paitsi vastaa ympäristöhaasteisiin, myös avaa uusia näkökulmia luovuuden, historian ja materiaalisen transformaation tutkimiseen.

Taide on perinteisesti kyseenalaistanut yhteiskunnallisia arvoja, erityisesti materiaalisen kulttuurin normeja. Roskapressa toimii alustana, jossa kestävyysajattelu ja esteettiset perinteet kohtaavat. Se ei ainoastaan kommentoi jätteen ja arvon käsitteitä, vaan liittyy laajempiin historiallisiin ja

kulttuurisiin keskusteluihin kodin estetiikasta ja käsityöperinteiden muuttuvista merkityksistä. Käsityöt on nähty "alempiarvoisena" verrattuna esimerkiksi maalaustaiteeseen, mutta nykytaiteessa ne nousevat osaksi kriittistä ja kestävään kehitykseen liittyvää taidetta.

Viime vuosina erityisesti tekstiilipohjainen taide on kokenut uuden nousun, mikä heijastaa sekä kaipuuta käsillä tekemiseen että vastaliikettä digitalisoitumiselle, kuten Kotirinta (2025) huomioi Helsingin Sanomien artikkelissa "Naisten jutusta" tuli ilmiö. Tekstiilipohjainen taide – kuten ryijyt, kudonnaiset ja brodeeraukset – on ottanut paikkansa museoissa ja gallerioissa ympäri maailmaa. Ilmiö yhdistyy uusmateriaalisuuteen, jossa materiaalien itsessään ajatellaan kantavan viestejä ja toimijuutta. Samalla se purkaa käsityön ja korkeataiteen välisiä hierarkioita: esimerkiksi Britta Marakatt-Labbanin ommeltu Historjá-teos (Greenberger 2025) ja Kholod Hawashin feministiset tekstiilityöt osoittavat, kuinka tekniikat, joita aiemmin pidettiin "naisten puuhasteluna", ovat nykyään kriittisen ja poliittisen taiteen ytimessä. Molemmat taiteilijat ovat olleet edustettuina teoksillaan myös kansainvälisesti merkittävässä Venetsian kuvataidebiennaalissa.

Samankaltaista materiaalisuuden ja merkityksen välistä yhteyttä on nostanut esiin myös italialainen Arte povera -suuntaus, joka syntyi 1960-luvulla. Se korosti "köyhien" ja orgaanisten materiaalien käyttöä sekä taiteen ja elämän rajojen hälventämistä. Vaikka liike tunnetaan usein miestaiteilijoidensa kautta, useat naiset syvensivät sen arvoja hyödyntämällä tekstiilejä ja arkisia materiaaleja omaperäisesti ja kriittisesti. Suomessa näitä perinteitä jatkaa Kaarina Kaikkonen, joka luo installaatioita käytetyistä vaatteista – materiaaleista, jotka kantavat yhteisöllisyyden, muiston ja ajan kulumisen kerroksia. Hänen teoksensa osoittavat, miten hauraat ja hylätyt materiaalit voivat rakentaa vahvoja, symbolisesti latautuneita kokonaisuuksia nykytaiteessa. Myös Roskapressa-teos on konkreettinen esimerkki siitä, miten käytetty materiaali voi muokata sekä fyysisen että symbolisen arvon käsityksiä.

Roskapressa ei ole pelkkää kierrätystaidetta, sillä siinä materiaalit eivät jää passiiviseksi, vaan ne työstetään uudelleen. Toisaalta, jos upcyclingin ydin on arvon nostaminen, voidaan kysyä: nouseeko Roskapressan materiaalien arvo

Kuva 12. Roskapressan kuljetus läpi Porin kaupungin. Kuva: Milla Neuvonen.

merkittävästi taiteen myötä?

Roskapressa on upcyclingia, jos hyväksymme laajan määritelmän, jossa taiteellinen ja kulttuurinen arvo lasketaan mukaan. Myös taloudellisesta näkökulmasta voidaan pohtia, missä vaiheessa materiaalin arvo on suurimmillaan. Ilman taiteellista väliintuloa Roskapressan materiaalit olisivat päätyneet poltettavaksi, mutta onko polttamalla saatava energia arvokkaampaa nyt kuin sitten, kun teos aikanaan siirtyy uudelleen kiertoon?

Teos on itsensä kantava ja kuljetettavissa ilman apuvälineitä. Se on suunniteltu täysin purettavaksi ja lajiteltavaksi materiaalien mukaan, mikä

tukee sen upcycling-luonnetta ja mahdollistaa sen arvon jatkumisen kiertotalouden periaatteiden mukaisesti. Roskapressa on upcyclingia myös Honkalan (2024, 29) perusteiden mukaan. Hän sanoo upcyclingin edellyttävän kykyä nähdä arvoa sellaisessa, mikä saattaa ensi silmäyksellä vaikuttaa hyödyttömältä. Honkala kiteyttää asian:

Upcyclingissa eli uusiutuotannossa on tärkeää oppia havaitsemaan näennäisesti arvottoman tuotteen tai materiaalin piilevät mahdollisuudet. Kysymys on arvoista ja siitä, millaista toimintaa ne synnyttävät. Upcycling perustuu omaan ideointiin ja käsillä tekemiseen. Taloudellinen, sosiaalinen ja ekologinen kestävyys vaatii yksilötasolla kestävästä muutosta ajattelussa. Kierrätysmateriaalit tarjoavat mahdollisuuden kokeiluun ja luovaan uskallukseen.

Tämä viittaa vahvasti siihen, että upcycling ei ole pelkästään tekninen prosessi, vaan myös ajattelutavan ja arvomaailman kysymys, jossa luovuus ja materiaalin tuntemus ovat keskeisessä roolissa.

Olen tarkastellut tässä opinnäytetyössä upcyclingin ja kuvataiteen suhdetta, mutta esiin nousi miltei enemmän kysymyksiä kuin vastauksia, ja siitä nouseekin jatkotutkimuksen kysymys: Onko upcyclingiä mahdollista määritellä kuvataiteen kontekstissa tarkemmin, vai onko materiaalin ja taiteellisen transformaation välinen suhde aina tapauskohtaista? Upcycling kun ei ole vain ekologinen toimintatapa, vaan myös taiteellinen valinta, joka vaikuttaa sekä työskentelyprosessiin että lopputulokseen. Materiaalia ei ainoastaan käytetä uudelleen, vaan se muokataan ja käsitteellistetään uudessa kontekstissa.

Ehkä on turha enää yrittää suomentaa upcycling-käsitettä – se on vakiintunut neologismi, joka kattaa laajasti eri elämänalueita muodista ja huonekaluista kuvataiteeseen. Uudissanat kertovat aina ajastaan: ne syntyvät tarpeeseen ja heijastavat sitä, mistä yhteiskunnassa keskustellaan.

Tämän opinnäytetyön keskeisin löydös upcyclingin ja materiaalin suhteesta on käsite "jalostaminen", joka kuvaa sekä materiaalien fyysistä muokkausta että niiden merkitysten uudelleenrakentamista. Upcyclingin määrittely vaikuttaa tutkimuskirjallisuudessa jäävän usein pintapuoliseksi, kuten Lindeberg (2020, 17) huomauttaa. Useimmat lähteet palaavat sanan alkuperään vuoteen 1994 (Kay 1994, 14), jolloin se määriteltiin downcyclingin vastakohtaksi. Upcyclingin käsitteen perinpohjainen avaaminen vaatisi laajempaa tutkimusta ja enemmän resursseja kuin mitä tässä opinnäytetyössä on käytettävissä. Tämä työ on vain pintaraapaisu aiheesta, mutta toivottavasti se toimii sysäyksenä käsitteen tarkemmalle määrittelylle ja herättää uusia kysymyksiä jatkotutkimusta varten.

Itselleni roskataiteilijana opinnäytetyön tekeminen osoitti, että taiteellinen tieto voi olla tiedostamatonta, sisäistä ymmärrystä, joka odottaa tulevansa tunnistetuksi. Tiedon löytäminen oikeaan kontekstiin ei vain syventänyt käsitystäni työstäni, vaan myös vahvisti ammatti-identiteettiäni ja praktiikkani asemaa osana ammatillista kenttää.

Kuvataideala on murroksessa, kun valtion kulttuurimäärärahojen leikkaukset pakottavat taiteilijat monialaiseen toimeentulon etsimiseen. Visuaalisten taiteiden tekijät voisivat tuoda arvokasta osaamista upcyclingin pariin myös

taiteen ulkopuolelle. Esimerkiksi muoti- ja designalalla kierrätysmateriaalien luova käyttö on kasvava trendi, mutta myös teknologia- ja insinöörialoilla materiaalien uusiokäyttö voi johtaa kestävämpiin innovaatioihin.

Roskataiteilijoiden ainutlaatuinen tapa nähdä mahdollisuuksia jätteessä voisi inspiroida myös peliteollisuutta ja virtuaalitodellisuuden suunnittelua, joissa kierrätyksen periaatteita voidaan soveltaa digitaalisiin ympäristöihin.

Lisäksi sosiaali- ja hyvinvointialalla upcycling voi tarjota osallistavia ja terapeutisia työskentelymenetelmiä, kuten käsillä tekemiseen perustuvia kuntoutusmenetelmiä tai yhteisöllisiä projekteja. Ympäristökasvatus ja koulutus voisivat hyödyntää roskataiteen pedagogisia mahdollisuuksia, auttaen lapsia ja nuoria ymmärtämään kiertotalouden merkitystä konkreettisten taideprojektien kautta. Kestävä yrittäjyys ja jopa avaruustutkimus voivat hyötyä roskataiteilijoiden kyvystä innovoida ja löytää käyttöä hylätyille materiaaleille – esimerkiksi avaruudessa, missä resurssien kierrätys on elintärkeää.

Kaikilla näillä aloilla materiaalin uudelleenmuokkaus ja luova ajattelu ovat keskeisessä roolissa – ja mistäpä löytyisi parempia monialaisia käsillä ajattelijoita kuin visuaalisen alan taiteilijoista, erityisesti roskataiteilijoista?

Kuva 13. Roskapressa jatkaa kiertuettaan. Kuva: Milla Neuvonen.

Lähteet

Abati, O.I., Vikiru, G. & Majale, C. 2024. Artist's perception and communication of the artist's intended intrinsic value in upcycled artworks. *Afr. J. Emerg. Issues*, Vol. 6, No 11, 84–100. Viitattu 26.3.2025.

<https://ajoeijournals.org/sys/index.php/ajoei/article/view/640/744>

Allen-Collinson, J. 2013. Autoethnography as the engagement of self/other, self/culture, self/politics, selves/futures. Teoksessa Holman Jones, S., Adams T.E. & Ellis C. (toim.) *Handbook of Autoethnography*. Walnut Creek, CA: Left Coast Press, 281–299. Viitattu 24.2.2025.

<https://core.ac.uk/download/pdf/9553388.pdf>

Ashu, Kumar, A.S., Aseel, A., Chavan, A.A. & Rao, P.B. 2024. Scrap Craft AI Hub: Where Innovation Meets Creativity. 2024 7th International Conference on Circuit Power and Computing Technologies (ICCPCT). Kollam, India. IEEE. 380–385. Viitattu 27.1.2025.

<https://doi.org/10.1109/ICCPCT61902.2024.10672789>

Barry, P. 2024. *Picturing Extinction: Art, Science, and Cultural Memory*. Pro gradu -tutkielma. Department of Science Communication. Otago: University of Otago. Viitattu 25.3.2025. https://s3-ap-southeast-1.amazonaws.com/ap-st01.ext.exlibrisgroup.com/64OTAGO_INST/storage/alma/59/62/B3/F2/69/7F/31/74/BB/5F/D1/46/C1/03/4B/40/Paulina_Barry_MSciComm_thesis_01_NOV_Paulina_pictureing_extnction_art_science_and_cultural_memory.pdf?response-content-type=application%2Fpdf&X-Amz-Algorithm=AWS4-HMAC-SHA256&X-Amz-Date=20250325T111344Z&X-Amz-SignedHeaders=host&X-Amz-Expires=119&X-Amz-Credential=AKIAJN6NPMNGJALPPWAQ%2F20250325%2Fap-southeast-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Signature=10754f10c905f340fee30f29a95baac101eaa860d1ea57a942fe02d9a8875bb1

Credential=AKIAJN6NPMNGJALPPWAQ%2F20250325%2Fap-southeast-1%2Fs3%2Faws4_request&X-Amz-Signature=10754f10c905f340fee30f29a95baac101eaa860d1ea57a942fe02d9a8875bb1

Björkvall, A. & Archer, A. 2018. The 'semiotics of value' in upcycling. Teoksessa Zhao, S., Djonov, E., Björkvall, A. & Boeriis, M. (toim.) *Advancing Multimodal and Critical Discourse Studies: Interdisciplinary Research Inspired by Theo Van Leeuwen's Social Semiotics*. London and New York: Routledge. 165–180. Viitattu 10.4.2025.

https://www.researchgate.net/publication/321882976_The_'semiotics_of_value'_in_upcycling

Bown, O. 2025. From genres performing magic to sages imparting wisdom: a value-centred survey of music AI user interfaces, creative affordances and artist objectives. *Journal of New Music Research*. 1–14. Viitattu 25.3.2025.

[https://www.researchgate.net/profile/Oliver-](https://www.researchgate.net/profile/Oliver-Bown/publication/387885765_From_genies_performing_magic_to_sages_impacting_wisdom_a_value-centred_survey_of_music_AI_user_interfaces_creative_affordances_and_artist_objectives/links/67bceb9c207c0c20fa959b53/From-genies-performing-magic-to-sages-imparting-wisdom-a-value-centred-survey-of-music-AI-user-interfaces-creative-affordances-and-artist-objectives.pdf)

[Bown/publication/387885765_From_genies_performing_magic_to_sages_impacting_wisdom_a_value-centred_survey_of_music_AI_user_interfaces_creative_affordances_and_artist_objectives/links/67bceb9c207c0c20fa959b53/From-genies-performing-magic-to-sages-imparting-wisdom-a-value-centred-survey-of-music-AI-user-interfaces-creative-affordances-and-artist-objectives.pdf](https://www.researchgate.net/profile/Oliver-Bown/publication/387885765_From_genies_performing_magic_to_sages_impacting_wisdom_a_value-centred_survey_of_music_AI_user_interfaces_creative_affordances_and_artist_objectives/links/67bceb9c207c0c20fa959b53/From-genies-performing-magic-to-sages-imparting-wisdom-a-value-centred-survey-of-music-AI-user-interfaces-creative-affordances-and-artist-objectives.pdf)

Bridgens, B., Powell, M., Farmer, G., Walsh, C., Reed, E., Royapoor, M., Gosling, P., Hall, J. & Heidrich, O. 2018. Creative upcycling: Reconnecting people, materials and place through making. *J. Clean. Prod.* 189, 145–154. Viitattu 25.1.2025. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2018.03.317>

Caldera, S., Jayasinghe, R., Desha, C., Dawes, L. & Ferguson, S. 2022. Evaluating Barriers, Enablers and Opportunities for Closing the Loop through 'Waste Upcycling': A Systematic Literature Review. *J. Sustain. Dev. Energy Water Environ. Syst.* 10, 1–20. Viitattu 1.2.2025. <https://doi.org/10.13044/j.sdewes.d8.0367>

Candy, L. & Edmonds, E. 2018. Practice-Based Research in the Creative Arts: Foundations and Futures from the Front Line. *Leonardo*, Vol. 51, No 1, 63–69. Viitattu 18.2.2025. https://doi.org/10.1162/LEON_a_01471

Cassar, R. 2024. Innovative Upcycling: The Creative Potential of Collaborating with Degraded Materials. *Fashion Theory*, Vol. 28, No 7, 971–995. <https://doi.org/10.1080/1362704X.2024.2402111>

Chang, H. 2013. Individual and collaborative autoethnography as method. A social scientist's perspective. Teoksessa S. H. Jones, T. E. Adams & E. Carolyn (toim.) *Handbook of Autoethnography*. New York: Routledge, 107–122.

Coole, D. & Frost, S. 2010. *New Materialisms: Ontology, Agency, and Politics*. Durham, North Carolina: Duke University Press.

- Corona, B., Shen, L., Reike, D., Rosales Carreón, J. & Worrell, E. 2019. Towards sustainable development through the circular economy—A review and critical assessment on current circularity metrics. *Resources, Conservation and Recycling*, Vol. 151. Viitattu 13.3.2025. <https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2019.104498>
- Curteza, A. & Popa, L.M. 2024. Upcycling in Fashion – A Literature Review. *Teknillinen yliopisto Gheorghe Asachi Iasi*, Vol. 70 (74), No 3. Viitattu 16.3.2025. <https://doi.org/10.5281/ZENODO.13837848>
- De Castro, O. 2025. Instagram-päivitys 6.1.2025. Viitattu 7.3.2025. <https://www.instagram.com/reel/DEe0tuAltmb/?igsh=Z3Q0ZnF0ZmplbDJt>
- Doody, J. 2016. Trash becomes treasure, becomes art. *The Harvard Gazette* 05. Viitattu 25.11.2023. <https://news.harvard.edu/gazette/story/2016/05/trash-becomes-treasure-becomes-art/>
- Ellen MacArthur Foundation n.d. Circular economy introduction. Viitattu 21.2.2025. <https://www.ellenmacarthurfoundation.org/topics/circular-economy-introduction/overview>
- Euroopan komissio n.d. Vihreä siirtymä. Viitattu 12.2.2025. https://reform-support.ec.europa.eu/what-we-do/green-transition_fi
- Folkmann, M.N. & Riisberg, V. 2017. The Aesthetics of Sustainable Design: Design History Society Annual Conference. Oslo, Norway. 45. Viitattu 1.2.2025. https://findresearcher.sdu.dk/ws/portalfiles/portal/128487007/Book_of_Abstracts_Web_.pdf
- Foster, R. 2024. 13. Anarchive and Arts-Based Research: Upcycling Rediscovered Memories and Materials. Teoksessa Millei, Z., Piattoeva, N., Silova, I., Zin, M. (toim.) (An)Archive: Childhood, Memory, and the Cold War. Open Book Publishers, Cambridge, UK, 307–325. <https://doi.org/10.11647/obp.0383.13>
- Greenberger, A. 2025. Britta Marakatt-Labba Is Bringing Sámi Culture to the Rest of the World. *ARTnews*. Viitattu 10.4.2025. <https://www.artnews.com/art-news/artists/britta-marakatt-labba-sami-art-retrospective-high-line-1234737405/>

Gröndahl, L. (toim). 2023. Taiteellinen tutkimus, Teatterikorkeakoulun julkaisusarja 76. Helsinki, Taideyliopiston Teatterikorkeakoulu.
<https://disco.teak.fi/taiteellinen-tutkimus/>

Haralambous, H. 2024. The Language of Recycled Art: Theories and Frameworks. Vakalo College of Art and Design. Viitattu 20.2.2025
<https://doi.org/10.13140/RG.2.2.16314.61121>

Heidari, A. 2024. Tache with Trash: an image of integrating art with upcycling in the city of the future. Environmental Conservation. Vol. 51, No 3, 163–167. Viitattu 24.2.2025. <https://doi.org/10.1017/S0376892924000109>

Honkala, A. 2024. Käsityö- ja muotoilukoulun toimintakulttuurin kehittäminen Tulevaisuussuuntautuneita taitoja käsillä. Opinnäytetyö (ylempi AMK). Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Viitattu 25.2.2025.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/855776/Honkala_Ane.pdf?sequence=2&isAllowed=y

Hyry, P. 2019. Readymade ja ekologisuus kalusteessa. Kandidaatintyö. Sisustusarkkitehtuuri. Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu. Helsinki: Aalto-yliopisto. Viitattu 18.3.2025. <https://aaltodoc.aalto.fi/items/a3ae3304-4247-4bea-a8ee-6cfda46977b2>

Ingold, T. 2013. Making: anthropology, archaeology, art and architecture. E-kirja Ebook Central -kirjapalvelussa. 1. painos. Abingdon: Taylor & Francis Group. Vaatii kirjautumisen palveluun. Viitattu 21.2.2024.

Kallio, M. 2020. Mikä uusmaterialismi?. Ornamo. Viitattu 16.3.2025.
<https://www.ornamo.fi/artikkeli/mika-uusmaterialismi/>

Καββαδία, Z.K. 2018. Of Engines and Monsters: A New Materialist Reading of Steampunk Materialities in William Gibson and Bruce Sterling's The Difference Engine and China Miéville's Perdido Street Station. Väitöskirja. Filosofisen tiedekunnan englantilaisen tiedekunnan amerikkalaisen kirjallisuuden ja kulttuurin laitos. Thessaloniki: Thessalonikin Aristoteles-yliopisto. Viitattu 26.2.2025. <https://doi.org/10.26262/HEAL.AUTH.IR.296995>

Kay, T. 1994. Reiner Pilz. Salvo Monthly. No 23, 11–14. Viitattu 24.1.2025.
<https://www.salvoweb.com/files/sn99sm24y94tk181119.pdf>

Keskitalo, P. 2012. Pula-ajan käsityöt. Omin käsin -lehdessä esiintyvät käsityöohjeet vuosina 1938–1952. Pro gradu -tutkielma. Käyttätymistieteellinen tiedekunta. Opettajankoulutuslaitos. Helsinki: Helsingin yliopisto. Viitattu 22.3.2025. <https://helda.helsinki.fi/server/api/core/bitstreams/b8465dec-6b9c-4d2b-8607-42cd5924a390/content>

Kivistö, E. 2024. POP FASHION TO IT. Musiikin vaikutus muotiin: Muoti itseilmaisun välineenä ja sen rooli henkilöbrändissä. Popmusiikkia tuottavat sooloartistit vaatemuotoilun kohderyhmänä. Opinnäytetyö (AMK). Puettava muotoilu. Lahti: LAB ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.3.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/854064/Kivist%C3%B6_Eevi.pdf?sequence=2

Kokare, S., Oliveira, J.P. & Godina, R. 2023. Life cycle assessment of additive manufacturing processes: A review. *Journal of Manufacturing Systems*, Vol. 68, 536–559. Viitattu 20.3.2025. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S027861252300081X?via%3Dihub>

Kontturi, K.-K. & Tiainen, M. 2024. Uusmaterialismit ja taiteiden tutkimus: yhteismuotoutumista kartoittamassa. *Musiikki*, Vol. 54, No 4, 91–121. Viitattu 21.2.2025. <https://doi.org/10.51816/musiikki.154731>

Kosonen, M. 2022. Fenomenologinen autoetnografia ihmisen ja teknologian välisestä vuorovaikutuksesta ja moraalista. Pro gradu -tutkielma. Johtaminen. Yhteiskuntatieteiden tiedekunta. Rovaniemi: Lapin yliopisto. Viitattu 15.2.2025. <https://lauda.ulapland.fi/handle/10024/64984>

Kotilainen, R. 2022. Kestävä taide syntyy kestävillä valinnoilla. *Talk-verkkolehti*. Turku: Turun ammattikorkeakoulu. Viitattu 15.3.2025. <https://talk.turkuamk.fi/ymparisto/kestava-taide-syntyy-kestavilla-valinnoilla/>

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus 2025. Puhelinkeskustelu ja sähköpostittelu. *Kielineuvonnan kanssa kommunikoi* 13.3.2025 Milla Neuvonen.

Kotirinta, P. 2025. "Naisten jutusta" tuli ilmiö. *Helsingin Sanomat*. Viitattu 10.4.2025. <https://www.hs.fi/taide/art-2000011108410.html>. Vaatii käyttäjätunnuksen.

Lindeberg, S. 2020. Disclosing the definition on the upcycling concept : An exploratory study investigating the concept of upcycling and standardisation and

its role on the path towards a circular textile industry. Itsenäinen opinnäytetyö (Maisterin tutkinto). Tekstiili-, insinööri- ja kauppatieteiden tiedekunta. Borås: Boråsin yliopisto. Viitattu 3.3.2025. <https://hb.diva-portal.org/smash/get/diva2:1474623/FULLTEXT01.pdf>

McDonough, W. & Braungart, M. 2002. *Cradle to Cradle: Remaking the Way We Make Things*. London: Vintage Books.

Núñez-Cacho, P., Mylonas, G., Kalogeras, A. & Molina-Moreno, V. 2024. Exploring the transformative power of AI in art through a circular economy lens. A systematic literature review. *Heliyon*, Vol. 10, No 4, e25388. Viitattu 20.2.2025. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e25388>

Radjou, N., Prabhu, J. & Ahuja, S. 2012. *Jugaad Innovation: Think Frugal, Be Flexible, Generate Breakthrough Growth*. San Fransisco: Jossey-Bass.

RevArt Team 2024. *The Resurgence of Upcycled Art in the Art World*. Viitattu 10.4.2025. https://revart.co/blogs/142_The_Resurgence_of_Upcycled_Art_in_the_Art_World

Rioseco, M. & Rose, E.E. 2024. Painting matters: new materialism and new knowledge. *Journal of Visual Art Practice*, 1–27. Viitattu 26.2.2025. <https://doi.org/10.1080/14702029.2024.2376788>

Ristola, K. 2023. Tuotannon sivuvirtojen hyödyntäminen suljetun kierron mukaisesti. MASI Jeans Oy. Opinnäytetyö (ylempi AMK). Vaatetusala. Helsinki: Metropolia-ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.3.2025. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/812722/Ristola_Katri.pdf?sequence=2

Rovanto, S. 2022. *Small businesses in the circular economy — Change makers or rule takers?* Väitöskirja. Aalto University. Viitattu 4.11.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-64-0852-1>

Rumba 2021. Näkymättömän kohutaideteoksen tehnyt taiteilija haastetaan oikeuteen – floridalaismies kertoo tehneensä samanlaisen jo aiemmin. Viitattu 15.1.2025. <https://www.rumba.fi/uutiset/nakymattoman-kohutaideteoksen-tehnyt-taiteilija-haastetaan-oikeuteen-floridalaismies-kertoo-tehneensa-samanlaisen-jo-aiemmin/>

Sitra 2023. Mitä pitää silmällä vuonna 2024? Viitattu 14.2.2025.

<https://www.sitra.fi/artikkelit/mita-pitaa-silmalla-vuonna-2024/>

Smith, H. & Dean, R. 2009. Practice-led Research, Research-led Practice in the Creative Arts. Edinburgh: Edinburgh University Press. Viitattu 22.1.2025.

<https://doi.org/10.1515/9780748636303>

Sung, K., Cooper, T. & Kettley, S. 2019. Developing Interventions for Scaling Up UK Upcycling. Energies, Vol. 12, No 14, 2778. Viitattu 22.2.2025.

<https://doi.org/10.3390/en12142778>

Syrjö, A. 2024. Teddy's Daydream: poistopehmolelujen elinkaaren pidentäminen vaatesuunnittelun keinoin. Opinnäytetyö (AMK). Muotoilu. Lahti: LAB ammattikorkeakoulu. Viitattu 13.3.2025.

https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/853884/Syrjo_Aino.pdf?sequence=2

TEPA-termipankki (erikoisalojen sanasto- ja sanakirjakokoelma) n.d. Upcycling.

Viitattu 17.3.2025. <https://termipankki.fi/tepa/fi/haku/upcycling>

Tieteen termipankki 2014. Nimitys:suljettu kierto. Viitattu 21.3.2025.

https://www.tieteentermipankki.fi/wiki/Nimitys:suljettu_kierto

Tieteen termipankki 2020. Ympäristötieteet:kiertotalous. Viitattu 12.2.2025.

[https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ympäristötieteet:kiertotalous](https://tieteentermipankki.fi/wiki/Ymparistotieteet:kiertotalous)

United Nations, n.d. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development | Department of Economic and Social Affairs. Viitattu 13.2.2025.

<https://sdgs.un.org/2030agenda>

Vihreä Taide - laskuri n.d. Viitattu 13.2.2025. <https://www.vihreataide.fi/fi/laskuri>

Vihreä Taide n.d. Vihreä Taide. Viitattu 18.2.2025. <https://dev.vihreataide.fi/fi>

VTT 2025. Vastuulliset tekstiilit. Viitattu 12.3.2025.

<https://www.vttresearch.com/fi/palvelut/vastuulliset-tekstiilit>

Yle Uutiset 2024. Kryptopomo söi miljoonien eurojen hintaisen taidebanaanin

Viitattu 25.2.2025. <https://yle.fi/a/74-20128196>

Liitteet

Tiedote 25.6.2024 VAPAA JULKAISTAVAKSI

ROSKAPRESSA

by BCEnsemble suorassa lähetyksessä SuomiAreenalla

"Me roskahullut viimeistellään toi takana oleva tyyppi Porissa SuomiAreenalla ilmilivenä MTV-lavalla ny torstaina!"

ROSKAPRESSA by BCEnsemble

Roskataideteos viimeistellään loppuun Porin SuomiAreenan MTV-lavalla Second Hand Tampere ry:n livekeskustelun aikana to 27.6.2024 klo 17.00–17.45.

Kestävä kulutus – miljardien mahdollisuus -tilaisuutta voi seurata [paikan päällä Porissa](#) tai [suorana lähetyksenä MTV Katsomossa \(mtv.fi\)](#).

TRASH ART SOLUTIONS – WE MAKE YOUR TRASH BLOOM – SILKKA ROSKAA! – ROSKATAIDERATKAISUT

1

Tiedote 25.6.2024

VAPAA JULKAISTAVAKSI

BCENSEMBLE

"Olemme roskataiteilijapari Milla ja Petri Neuvonen. Meidät tunnetaan nimellä BCensemble.

Olemme tehneet kierrätystaidetta yhdessä kohta kolmekymmentä vuotta.

Suhtaudumme intohimoisesti kierrätysmateriaaleihin ja roskiin, koska rakastamme tarinoita. Hylätyillä materiaaleilla on huima historia taustallaan. Mietimme usein, kuinka monien käsien kautta ne ovat kulkeneet, saati kuinka monta ihmistä on ollut osallisena, vaikka pelkästään kaurapuupaketin saamiseksi kaupan hyllylle, sieltä kuluttajan kotiin ja siitä roskaksi. Käytetyllä tavaramalla tai vaikka tekstiilillä taas on saattanut olla todella suuri merkitys käyttäjälleen, joko hyödykkeenä tai puhtaasti tunnetasolla. Hurjaa!

Teemme myös tilausteoksia eri tahoille, heille kertyneistä ylijäämämateriaaleista. Yksityisille mm. muotokuvia ja yrityksille tilausteosten lisäksi kierrätyksellisiä näyteikkuna- ja myymäläsomistuksia. Yritysyhteistyö kiinnostaa vihreän siirtymän myötä. Nyt jo toteutuneet projektit ovat osoittaneet, miten yrityksen ylijäämämateriaaleista tehdyt teokset pystyvät kuvaamaan konkreettisesti kuluttajille yrityksen kierrätyksellisiä ja yhteisvastuullisia arvoja. Raportit ja sertifikaatit eivät näy kuluttajan arjessa.

Suunnittelemme ja ohjaamme myös erilaisia kierrätystaidetyöpajoja ja toteutamme yhteisöllisiä ja osallistavia projekteja. Kestävän kehityksen mukainen toiminta kokonaisvaltaisesti on meille tärkeää ja uskomme, että taiteilijoina meillä on tällä saralla annettavaa."

ROSKAPRESSA on tekoälyluonnoksien pohjalta luotu tulevaisuuden presidentin muotokuva, joka koostuu hukkatekstiileistä, käyttökeltomista pitsiliinoista ja valoverhoista.

- materiaalina tekstiilinkierrätyskeskus Nextiiliin kerääntynvä "ei-liikkuva", alkuperäisessä tarkoituksessaan käyttökeltoton tekstiilimateriaali, jota hankala ja mahdoton jatkojalostaa
- huomioitu Sitran 2024 esiin nostamia signaaleja mm.

"Vuoden 2024...taito: promptaus, tunne: hämmennys, tapahtuma: kaikki tulevat vaalit"

- pohjustetaan MTV-lavalla käytävää keskustelua SuomiAreenan nostamilla teemoilla: SuomiAreenassa puhutaan demokratiasta, sivistyksestä, vihreästä siirtymästä ja hyvinvoinnista.
- teos ottaa kantaa vaaleihin ja niihin liittyvään henkilökulttiin keinoälyn "valitsemalla" pressalla. Teos imitoi vaalimainoksia. Pohditaan demokratiaa ja sen rapistumista. Pelätään kovenevia vihapuheita ja suoraa väkivaltaista toimintaa, mitä politiikkoja kohtaan on ilmennyt.

Tutkitaan myös ajankohtaisesti sukupuolijakoa ja sukupuolirooleja, -termejä, sukupuolettomuutta... (kuinka saada tekoälyllä aikaan muutakin kuin "kaikkien pääministereidemme rakkauslapsen" näköinen presidentti)

Teos kuljetetaan Tampereelta Poriin julkisilla kulkuvälineillä ja se lähtee MTV-lavalta kiertueelle ympäri Suomen. Roskapressan vaiheita voi seurata ->IG @bcensemble #roskapressa

Niin että jos kaipaillet juhannuksen jälkeiseen viikkoon piristystä, niin tervetuloa Poriin paikan päälle tai linjoille katsomoon. Ja jos ei ole aikaa to 27.6.2024 klo 17.00–17.45, niin lähetys tulee katsottavaksi Katsomoon ja jaetaan mekin se nettisivuillemme heti kun vaan taas pää toimii aatekoihin.

Mahtikesää, kierrätellen,

Milla ja Petri

bcensemble.fi

TIEDOTE 10.6.24
JULKAISUVAPAA

Kestävä kulutus - miljardien mahdollisuus

Käytetyssä tavarassa makaa miljardeja, mutta kiertotalous ei näy edes bruttokansantuotteessa. Second Hand Tampere ry katsoo tulevaisuuteen kiertotalouden valtavirtaistamisen vinkkelistä Porin SuomiAreenalla 27.6.24 nostaan keskusteluun sekä lainsäädännön rakenteellisen puolen että kuluttajakäyttäytymisen.

Kiertotalouden perusajatuksiin kuuluu, että yksittäinen kuluttaja ei ole tuotteen loppukäyttäjä. Valtavirtaistamalla second hand -kulttuuria muokataan kuluttajien osto- ja korjauskäyttäytymistä ja asenteita. Mukaansatempaavassa keskustelussa raivataan kierrätysshankintojen esteitä ja pyyhitään stigmoja laadukkaan käytetyn tavarän päältä sekä mietitään, kuinka kukin meistä kuluttajista voi olla tehokkaammin osa kiertotaloutta. Livekeskustelun edetessä lavalla valmistuu taideteos **ROSKAPRESSA by BCEnsemble**. Teos on AI-luonnoksen pohjalta kierrätysmateriaaleista luotu tulevaisuuden presidentin muotokuva.

Keskustelua Suomiareenalla johtaa Kristiina Paananen Second Hand Tampere yhdistyksestä. Mukana keskustelemassa ovat seuraavat henkilöt:

"Korjauspalveluiden pahin kilpailija ei ole toinen korjauspalvelu tai suutarinrytys, vaan pikamuotifirma." - **Elina Korri, Sustinare Oy:n luova johtaja ja MEA upcycle studio -vaatemalliston suunnittelija**

"Kun kiertotaloudessa nukkuva miljardien pääoma saadaan liikkeelle, tuotteiden elinkaaren jatkaminen jää lähes kauttaaltaan Suomen talouteen. -**Timo Huhtamäki, EU ilmastolähteläs, Emmy Second Hand tj.**

"Suuri osa suomalaisista ostaa kirpputorilta, mutta harva myy, mikä vaikeuttaa tavarän kiertoa"- **Lauri Putila, Kirpputorit24 perustaja ja markkinointijohtaja**

"Kiertotalous on huonosti brändätty. Kuluttajan tulee ostajan roolin lisäksi omaksua myös kestättäjän, myyjän tai vuokraajan rooli." - **Ines Kaivonen, markkinoinnin väitöskirjatutkija Tampereen yliopisto**

"Tuotteen pitkän kiertokulun mahdollistava polku alkaa suunnittelusta ja materiaalivalinnoista." - **Lauri Järvinen, Pispala Clothing pääsuunnittelija**

SuomiAreena järjestetään Porissa 25.-28.6.2024. Second Hand Tampere on suomalaisen second hand -alan yhteisö, media ja tietokanava, joka kasvattaa second handin näkyvyyttä ja arvostusta, tukee kauppiaiden liiketoimintamahdollisuuksia sekä edistää alan yhteistyötä ja kulttuuria Suomessa.

Lisätiedot ja haastattelupyynnöt Second Hand Tampere [REDACTED]

secondhandtampere.fi
IG: @2nd_handtampere
FB: Second Hand Tampere -yhdistys
Li: Second Hand Tampere ry